

DSP

Invulling van middelen cultuurparticipatie

Gemeente Breda

Ronald Nijboer, Yan Crabbendam en Aline Petersen

7 november 2023

Ronald Nijboer
rnijboer@dsp-groep.nl

Yan Crabbendam
ycrabbendam@dsp-groep.nl

Aline Petersen
apetersen@dsp-groep.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Managementsamenvatting	5
3	Onderzoeksvragen en methode	7
3.1	Doel en onderzoeksvragen	7
3.2	Onderzoeksmethode	9
4	Cultuurbeleid van Breda	10
4.1	Cultuurparticipatie en amateurkunst in huidig beleid	10
5	Landelijk beeld	14
5.1	Landelijke ontwikkelingen	14
5.2	Quick Scan	17
5.3	Constateringen	23
6	Amateurkunst en cultuurparticipatie in Breda	25
6.1	Amateurkunstverenigingen	25
6.2	Cultuurparticipatie in bredere zin	26
6.3	Bereik	27
6.4	Ondersteuning	29
6.5	Samenwerking met andere domeinen	32
6.6	Aansluiting huidig beleid op kenmerken Bredase amateurkunstbeoefening	33
7	Richting toekomstig cultuurparticipatiebeleid	35
7.1	Conclusies	35
7.2	Richting toekomstig beleid	38

Inleiding

Breda kent een rijk aanbod aan cultuurparticipatie. Amateurkunstbeoefening is aanwezig in alle geledingen van de sector en veelal gelokaliseerd in wijken en dorpen. Het is daarom een onmisbare schakel in de keten van de cultuursector.¹ Het verbindt mensen met elkaar en draagt bij aan de participatie van inwoners. In 2023 ontwikkelt de gemeente Breda nieuw cultuurbeleid dat vanaf 2025 ingaat. Cultuurparticipatie maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. Voor het nieuwe cultuurparticipatiebeleid wil de gemeente Breda dat de inzet van de structurele middelen (€ 250.000) beter aansluit bij de uitgangspunten van het cultuurbeleid. Daarvoor is een analyse van de huidige situatie nodig, evenals aanbevelingen om de sector toekomstbestendig te houden en daarbij in te spelen op kansen en ontwikkelingen op het gebied van cultuurparticipatie in brede zin.

Al lange tijd zet de gemeente de middelen voor cultuurparticipatie op dezelfde manier in, voornamelijk via jaarsubsidies voor amateurkunstverenigingen. Tegelijkertijd is bekend dat actieve cultuurparticipatie en talentontwikkeling veel meer fluïde is dan vroeger. De verenigingen die subsidie ontvangen vormen maar een minimale afspiegeling van wat er in groepsverband aan cultuurbeoefening gedaan wordt. Bovendien biedt het huidige beleid weinig ruimte voor individuele of informele initiatieven voor de stad. De huidige groep gesubsidieerden bestaat voornamelijk uit 'traditionele' amateurkunstverenigingen. De amateurbeoefenaar bestaat eigenlijk niet meer, maar beweegt zich in de cultuursector in verschillende vormen: niet-professioneel, semiprofessioneel, geschoold, autodidact en vaker een combinatie hiervan. Vooral in de informele delen van de cultuursector zijn de grenzen tussen disciplines en tussen amateurs-professionals minder hard dan voorheen. Steeds vaker zijn mensen actief in zogenaamde informele amateurkunstgroepen, terwijl de ondersteuning zich van oudsher richt op formeel georganiseerde verenigingen. Gemeenten, maar ook fondsen en andere ondersteuningsorganisaties hebben soms moeite met het bereiken van deze nieuwe groepen. De amateurkunstverenigingen hebben eveneens een grote waarde en de gemeente Breda zoekt dan ook naar een nieuw evenwicht in het cultuurparticipatiebeleid.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 volgt een managementsamenvatting. Vervolgens beginnen we in hoofdstuk 3 met de formulering van het doel en de bijbehorende onderzoeksvragen en onze onderzoeksmethode. Daarna beschrijven we in hoofdstuk 4 hoe amateurkunst en cultuurparticipatie plek hebben binnen het Bredase cultuurbeleid. In hoofdstuk 5 zoomen we uit, door stil te staan bij het landelijke beeld met betrekking tot amateurkunst en cultuurparticipatie en een beschrijving te geven van drie cases in drie andere gemeenten. In hoofdstuk 6 komt de Bredase situatie aan bod, gevolgd door conclusies en uitgangspunten voor toekomstig beleid in hoofdstuk 7.

¹ In het model van de creatieve keten wordt uitgegaan van verschillende manieren waarop mensen deelnemen aan cultuur; ze *leren* vaardigheden (in het onderwijs, bij muziekscholen, kunstcentra, bibliotheken en in amateurkunstverband), ze *produceren* kunst in werk- en oefenruimten, zowel voor amateurs als voor professionals en *presenteren* kunstuitingen op podia, tentoonstellingsruimten etc. Daarnaast is er het *interesseren* voor kunst via marketing, sponsoring, en intermediaire acties van culturele instellingen. De schakels vertegenwoordigen specifieke functies, maar zijn ook complementair aan elkaar.

2 Managementsamenvatting

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de knelpunten en kansen van de ondersteuning (waaronder subsidiëring) van cultuurparticipatie door de gemeente Breda. De hoofdvraag luidt:

In hoeverre is het huidige (subsidie)beleid voor cultuurparticipatie voldoende toegesneden op de kenmerken van en ontwikkelingen binnen de Bredase amateurkunst, en op welke manier kan de gemeente dit verbeteren?

Om de hoofdvraag te beantwoorden is een uitgebreide documentenanalyse uitgevoerd, zijn er twaalf gesprekken met in totaal zeventwintig respondenten gevoerd (o.a. culturele instellingen, amateurkunstverenigingen, beleidsmedewerkers, jongerenwerkers, wijkmanagers en makers). Ook is een quick scan uitgevoerd, waarbij gekeken is naar de invulling van middelen voor cultuurparticipatie in drie andere gemeenten (Haarlem, Den Haag en Almere).

Conclusies

De voornaamste conclusies luiden:

Weinig ruimte in huidig beleid voor meer informeel georganiseerde amateurkunstgroepen

Verschillende culturele organisaties zetten zich in om meer Bredanaars met kunst en cultuur in aanraking te brengen. Ze zetten zich in op talentontwikkeling of focussen zich op specifieke doelgroepen. Maar inwoners, groepen en initiatieven die cultuur maken op meer informele wijze, buiten verenigingen op, over disciplines heen zijn momenteel nog weinig in beeld bij de gemeente en binnen het huidige (subsidie)beleid is ook weinig ruimte voor financiering en ondersteuning van deze zogeheten informele amateurkunstgroepen.

Breda kent een rijk en traditioneel verenigingsleven, maar verenigingen hebben het moeilijk en missen slagkracht

Breda kent een groot aantal amateurkunstverenigingen die bijdragen aan een waardevol en divers aanbod van kunst en cultuur en een belangrijk onderdeel van de culturele keten vormen. Wel hebben amateurkunstverenigingen het moeilijk, op landelijk niveau, maar ook in Breda. Er is sprake van dalende ledenaantallen, accommodatiegebrek en vrijwilligerstekorten. Bovendien is er weinig ruimte of slagkracht om te innoveren, waardoor onvoldoende ingespeeld kan worden op veranderende behoeften van burgers (meer flexibiliteit, meer informeel, crossovers tussen disciplines).

Behoefte aan ondersteuning

Vernieuwing komt niet vanzelfsprekend uit de amateurkunstsector zelf, vanwege een gebrek aan slagkracht. Er is veel goede wil om samen te werken met andere partijen en nieuw publiek aan te trekken, maar een gebrek aan tijd en kennis maakt dit moeilijk. Bovendien is veel van de ondersteuning voor amateurkunstverenigingen in de loop der jaren versnipperd geraakt en vertoont het hiaten. De ondersteuning

vanuit koepelorganisaties is kwetsbaarder geworden. Er is behoefte aan praktische en organisatorische ondersteuning.

Verbindende partijen worden gemist

Ook worden verbindende partijen/personen/intermediairs gemist die de verbinding weten te leggen tussen amateurkunstorganisaties onderling, maar zeker ook met andere culturele organisaties en domeinen.

Daarnaast is er behoefte aan een platform dat de amateurkunstsector (verenigingen én andere organisaties/initiatieven) weet te verbinden.

Niet helder in beeld in hoeverre Bredanaars bereikt worden, aantal wijken komt minder in aanraking met kunst en cultuur.

In hoeverre de huidige amateurkunstsector zorgt voor een divers aanbod is niet precies in beeld. Verenigingen voorzien voor een deel in de cultuurparticipatie van Bredanaars. Een deel van de culturele organisaties focust juist specifiek op doelgroepen die minder in aanraking komen met kunst en cultuur. Daarnaast gebeurt er in sommige aandachtswijken een stuk minder op het gebied van kunst en cultuur dan in andere wijken. Maar het is onvoldoende duidelijk waar zogenoemde 'witte vlekken zitten'.

In hoofdstuk 7 worden alle conclusies weergegeven en verder uitgewerkt, evenals de uitgangspunten richting toekomstig beleid.

Uitgangspunten richting toekomstig beleid

De voornaamste uitgangspunten formuleren we hier:

- Geconstateerd wordt dat in het huidige beleid weinig ruimte is om nieuwe ontwikkelingen op het gebied van cultuurparticipatie voldoende plek te geven, terwijl daar wel behoefte aan is, zowel vanuit beleid als vanuit de sector zelf. Als met dezelfde middelen een breder veld bereikt dient te worden, dan vraagt dat om keuzes. Een verruiming van de huidige regelingen zorgt voor andersoortige organisaties/makers, maar gaat wel ten koste van een deel van de middelen voor amateurkunstverenigingen. Een andere optie is het vergroten van het budget voor cultuurparticipatie, zodat de huidige inzet op amateurkunstverenigingen behouden kan blijven, maar de gemeente wel in kan spelen op andere doelgroepen.
- Het is gewenst om in de komende beleidsperiode nadrukkelijker in beeld te brengen waar witte vlekken zitten, zodat prioriteiten in het beleid beter kunnen worden vastgesteld.
- De inzet van een regeling om nieuwe, andere groepen te bereiken is op zichzelf niet genoeg om vernieuwing aan te jagen. Veel meer behoefte is er aan intermediairs die de verbindingen kunnen leggen tussen amateurkunstverenigingen, professionele culturele organisaties, bewoners, makers en andere domeinen.

3 Onderzoeksvragen en methode

3.1 Doel en onderzoeksvragen

Doel en beoogd resultaat van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is: inzicht krijgen in de knelpunten en kansen van de ondersteuning (waaronder subsidiëring) van cultuurparticipatie door de gemeente Breda. Het resultaat van dit onderzoek beslaat in ieder geval een advies over hoe de gemeente Breda de middelen voor cultuurparticipatie in kan zetten voor een meer divers en pluriform aanbod. Daarnaast stellen we heldere uitgangspunten op voor het nieuwe beleid voor cultuurparticipatie, die de gemeente Breda kan vertalen naar passende beleidsinstrumenten.

Onderzoeksvragen

Hoofdvraag:

In hoeverre is het huidige (subsidie)beleid voor cultuurparticipatie voldoende toegesneden op de kenmerken van en ontwikkelingen binnen de Bredase amateurkunst, en op welke manier kan de gemeente dit verbeteren?

Om de hoofdvraag te beantwoorden formuleren wij de volgende deelvragen:

1. Hoe is de huidige situatie met betrekking tot cultuurparticipatie in de gemeente Breda?
 - Welke verenigingen/organisaties worden momenteel gesubsidieerd?
 - In hoeverre is er sprake van een divers en pluriform aanbod?
 - Wat gebeurt er nog meer op het gebied van cultuurparticipatie wat niet ondersteund wordt? Welke nieuwe ontwikkelingen zijn relevant? Hoe is dit verspreid over de stad?
 - In hoeverre is daar behoefte aan ondersteuning en op wat voor manier?
 - Welke mogelijkheden voor cultuurparticipatie (inclusief voorzieningen) zijn er in wijken waar het cultuuraanbod laag is?
2. Wat is er bij het nieuwe beleid nodig om de cultuurparticipatiesector in Breda toekomstbestendig te houden?
 - Op welke manier kan meer ruimte worden gegeven aan andere initiatieven?
 - Welke uitgangspunten zijn van belang voor het opstellen van het nieuwe beleid?
 - Op welke manier kunnen de gemeentelijke middelen voor cultuurparticipatie ingezet worden?
 - Wat is de rol van de Nieuwe Veste bij het nieuwe beleid voor cultuurparticipatie?

Definities

In de praktijk lopen amateurkunst en cultuurparticipatie in elkaar over en worden voor beide begrippen vergelijkbare definities gebruikt. Daarbij is het zo dat amateurkunst veelal een wat nauwere betekenis heeft

die vaak gaat over het actief beoefenen van kunst en cultuur in de vrije tijd, terwijl cultuurparticipatie ook kan gaan over het meedenken over de totstandkoming of het zelf programmeren van kunst- en cultuurprogramma's en het deelnemen aan community art-projecten.

Voor amateurkunst volgen we de volgende definitie van het LKCA (Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst)²:

Amateurkunst is het beoefenen van creatieve en kunstzinnige activiteiten in de vrije tijd.³ Les nemen, een cursus volgen of een workshop doen om dit te leren of er beter in te worden, vallen hier ook onder. Het gaat om iets waar je zelf actief mee bezig bent, dus niet om concertbezoek of naar de film gaan bijvoorbeeld; dat zijn receptieve vormen van cultuurdeelname.

Voor cultuurparticipatie hanteren we de volgende definitie van het Fonds Cultuurparticipatie⁴:

Cultuurparticipatie is het actief meedoen aan kunst en cultuur. Door je te uiten, maak je jezelf zichtbaar of hoorbaar voor anderen. Door bijvoorbeeld gitaar te spelen, street art te maken, het doorgeven van verhalen of tradities of samen met een crew op straat te breaken. Kinderen leren zowel binnen als buiten school door en over cultuur. Hoe divers de verschijningsvormen ook zijn, ze hebben één ding gemeen: mensen beleven cultuur niet passief. Ze doen, ontwikkelen en maken.

Cultuurparticipatie betekent in dit verband actieve cultuurparticipatie, waarbij cultuur het gebied van kunsten, erfgoed en media omvat. Het gaat om alle vormen van actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of anderszins betrokken zijn bij cultuur in de vrije tijd, ofwel buiten werk of school. Receptieve deelname, zoals theaterbezoek, rekenen we daar niet toe. Onder actieve cultuurparticipatie vallen community arts, kunstbeoefening in de vrije tijd, buitenschoolse cultuureducatie, amateurkunst en vrijwilligerswerk in bijvoorbeeld de erfgoedsector.

Hoewel cultuureducatie buiten de scope van dit onderzoek valt heeft het wel grote invloed op de cultuurparticipatie en is er soms sprake van overlap. Bij cultuureducatie wordt het onderscheid gemaakt tussen binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie. Als overkoepelende term gebruikt het LKCA de volgende definitie voor cultuureducatie:

Doelbewust leren over en met kunst, erfgoed en media via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools.

² Uit BMC (2021). Revitalisering van de amateurkunst.

³ Bijvoorbeeld schilderen, tekenen, pottenbakken, sieraden maken, wandkleden maken, kleding ontwerpen, muziek maken, zingen in een koor, spelen in een orkest of een bandje, dj'en, toneelspelen, meedoen aan een dansgroep, gedichten schrijven, raps maken, fanart op internet, kunstzinnige foto's of films maken, een gamedesign maken, et cetera.

⁴ <https://cultuurparticipatie.nl/over-ons/onze-missie>

Binnenschoolse educatie (bijv. muziekonderwijs) is vaak een vindplek/startpunt van cultuurparticipatie. Buitenschoolse cultuureducatie kan gezien worden als een vorm van cultuurparticipatie, waarbij mensen bijvoorbeeld deelnemen aan cursussen, workshops of lessen (bij kunstencentra, culturele instellingen, particuliere docenten, etc.). Er is sprake van buitenschoolse cultuureducatie als (amateur)kunstbeoefenaars in hun vrije tijd les nemen, of een cursus of workshop volgen bij een docent om hun bekwaamheid te vergroten.

3.2 Onderzoeksmethode

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen hebben we de volgende methoden van onderzoek toegepast.

Documentenanalyse

We voerden een uitgebreide documentenanalyse uit om zicht te krijgen op het huidige beleid met betrekking tot cultuurparticipatie en amateurkunst. In samenspraak met de beleidsmedewerkers van de gemeente zijn uitgangspunten geformuleerd van het huidige beleid en zijn definities vastgesteld. Daarnaast zetten we de landelijke ontwikkelingen op het gebied van cultuurparticipatie en amateurkunst op een rij.

Interviews en groepsgesprekken

Vervolgens zijn in juni en juli 2023 twaalf gesprekken gevoerd met in totaal 27 respondenten. De partijen die we spraken waren amateurkunstverenigingen, culturele instellingen, beleidsmedewerkers, jongerenwerkers, wijkmanagers en makers.

Quick scan andere steden

Daarnaast is een quick scan uitgevoerd, waarbij we keken naar de invulling van middelen voor cultuurparticipatie in drie andere gemeenten. De selectie van de gemeenten is in samenspraak tussen de onderzoekers en de gemeente Breda tot stand gekomen, waarbij gekozen is voor variatie in beleid en type stad, waarbij rekening is gehouden met steden die qua omvang vergelijkbaar of groter zijn dan Breda. Gekozen is voor Haarlem, Den Haag en Almere. Bij elke gemeente is gesproken met een betrokken beleidsmedewerker en is documentatieonderzoek uitgevoerd om een beeld te kunnen schetsen van het cultuurparticipatiebeleid.

4 Cultuurbeleid van Breda

In 2023 ontwikkelt de gemeente Breda nieuw cultuurbeleid dat vanaf 2025 ingaat. Cultuurparticipatie maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. De gemeente Breda zoekt daarbij naar evenwicht tussen ondersteuning van de meer traditionele amateurkunstverenigingen en het ondersteunen van nieuwe initiatieven en actuele ontwikkelingen, ten behoeve van een meer divers en pluriform aanbod. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de knelpunten en kansen van de ondersteuning (waaronder subsidiëring) van cultuurparticipatie door de gemeente Breda. Daarom staan we allereerst stil bij het huidige cultuurbeleid van de gemeente Breda en de plek van cultuurparticipatie en amateurkunst daarbinnen.

4.1 Cultuurparticipatie en amateurkunst in huidig beleid

Bestuursakkoord 2022 - 2026

In het huidige bestuursakkoord 2022-2026 komen cultuurparticipatie en amateurkunst niet voor. Wel wordt aangegeven dat er nieuw cultuurbeleid moet komen, het culturele veld op sommige plekken een impuls verdient en dat wordt ingezet op meer flexibele ruimte in het cultuurbudget om in te kunnen spelen op creatieve en innovatieve ideeën. Er is speciale aandacht voor jongerencultuur die een positieve bijdrage levert aan bepaalde gebieden in de stad: 'Gebieden die met hun rauwheid uitdagen om verfrissende concepten te ontwikkelen die aanslaan bij een steeds bredere doelgroep.'

Beleidsvisie Kunst en Cultuur 2019-2024

Amateurkunst wordt uitgewerkt in de beleidsvisie Kunst en Cultuur 2019-2024. De overkoepelende doelstelling luidt:

De gemeente Breda wil met haar cultuurbeleid de voorwaarden creëren tot en een impuls geven aan het maken, presenteren en beleven van een waardevol en divers aanbod van kunst en cultuur in al zijn verschijningsvormen, voor en door alle inwoners van Breda en de wijde regio.

Breda hecht aan een complete culturele keten, oftewel een keten die alle vormen van kunst en cultuur representeert, amateur en professioneel, van diverse herkomst en in alle stadia van ontwikkeling. Dit naast een basaal geheel aan accommodaties, werkplaatsen, ateliers en andere voorzieningen, en een infrastructuur op het vlak van publiekswerking, educatie en participatie. Een complete keten garandeert een sterke sector die zichzelf in stand kan houden en is toegerust op een veranderende samenleving. Hoewel de grenzen zeker niet altijd scherp te trekken zijn, onderscheidt Breda in het beleid een hoofdstructuur, een flexibele structuur en een amateursector:

- **Hoofdstructuur**

De vier grote instellingen die samen het culturele fundament van de stad vormen: Nieuwe Veste, Chassé Theater, Stedelijk Museum Breda en poppodium Mezz. Het zijn voorzieningen die van groot belang zijn

voor een gezond, compleet en representatief cultuurbestel. Instellingen in de hoofdstructuur ontvangen vierjarige subsidie, waarbij de looptijd overeenkomt met die van de provincie en de rijksoverheid.

- **Flexibele structuur**

De flexibele structuur bestaat uit het geheel aan instellingen, individuen en ad hoc formaties die op meer vrije en informele wijze werken. Hier wordt expliciet ruimte gewaarborgd voor autonomie en creativiteit. De informele structuur wordt op jaarlijkse basis en op projectbasis ondersteund.

- **Amateursector**

De amateurkunst is aanwezig in alle geledingen van de sector. Allereerst is het verankerd binnen de instellingen in de hoofdstructuur, waarmee prestatieafspraken gemaakt zijn op het vlak van onder meer cultuureducatie en -participatie en ook op het vlak van verhuur van de accommodatie aan derden.

Daarnaast is er een groot aantal kleinere initiatieven dat op vrijwillige basis actief is in de cultuursector in Breda. Die laatste zijn zowel traditionele amateurkunstverenigingen als een aantal nieuwe initiatiefnemers. Deze initiatieven worden hoofdzakelijk ondersteund vanuit de amateurkunstregeling. Sinds 2023 is er ook een subsidieregeling voor urban-beoefenaars.

In het huidige cultuurbeleid, dat volgend jaar afloopt, zegt de gemeente niet alleen ruimte te geven aan 'cultuur met de grote C', maar ook aan het bereiken van nieuwe doelgroepen door de verbinding met cultuureducatie, amateurkunst, volkscultuur en urban sports & culture. In de amateurkunstsector komt de focus te liggen op samenwerking in muziekinducatie en de coördinatie van binnen- en buitenschools aanbod in wijken en dorpen.

Ondersteuning amateurkunst/cultuurparticipatie

Voor de ondersteuning van de amateurkunstsector zijn diverse partijen actief. In hoofdstuk 5 van dit rapport zal aandacht zijn voor hoe dit er in de praktijk uitziet. Alle vier de instellingen uit de hoofdstructuur hebben hier een rol in. Ze dienen allemaal bij te dragen aan de gemeentelijke speerpunten. In de beleidsvisie 2019-2024 wordt specifiek benadrukt dat Nieuwe Veste een belangrijke rol speelt op het vlak van cultuureducatie en -participatie. Nieuwe Veste wordt door de gemeente gezien als dé organisatie die de (ontwikkeling van de) amateurkunstsector in Breda ondersteunt, faciliteert en versterkt. In het eigen beleidsplan 2021-2024 identificeert Nieuwe Veste de volgende opgaven: het meer delen van kennis en data op het gebied van cultuur, het versterken van de samenwerking tussen amateurkunst en het sociaal domein en het uitbreiden van de muziekalliantie met meerdere kunstdiscipline. Die Alliantie Muziekinducatie is opgericht en is een samenwerking van de amateursector, het onderwijs, Nieuwe Veste en de gemeente om het aanbod te vergroten en te versterken op wijkniveau.

In de beleidsvisie van de gemeente staat verder dat onderzocht wordt in hoeverre wijkplatforms en de amateursector elkaar kunnen versterken. De wijkplatforms hebben tot doel initiatieven op het gebied van leefbaarheid in de wijken te ondersteunen. Amateurverenigingen hebben door hun lokale karakter en hun

sociale functie vanzelfsprekend een meerwaarde voor die leefbaarheid. Een betere samenwerking en afstemming is hierbij het doel, stelt de gemeente.

Kenmerken lopende beleid

Op basis van de voorgaande paragrafen destilleren we een aantal kenmerken van het lopende Bredase cultuurbeleid. Deze stellen we hier op, zodat we later in dit onderzoek kunnen vaststellen in hoeverre het huidige beleid voldoende aansluit bij de kenmerken van het lopende beleid én van de ontwikkelingen die spelen binnen de Bredase cultuursector. De kenmerken luiden:

- Een waardevol en divers aanbod van kunst en cultuur in al zijn verschijningsvormen
- Voor en door alle inwoners van Breda en de wijde regio
- De basis voor cultuur moet op orde zijn
- Er is sprake van een complete culturele keten, die alle vormen van kunst en cultuur representeert, amateur en professioneel, van diverse herkomst en in alle stadia van ontwikkeling
- Er is een geheel aan accommodaties, werkplaatsen, ateliers en andere voorzieningen
- Er is een infrastructuur op het vlak van publiekswerking, educatie en participatie
- Er is aandacht voor het bereiken van nieuwe doelgroepen door de verbinding met cultuureducatie, amateurkunst, volkscultuur en urban sports & culture
- Talenten kunnen zich ontwikkelen
- Jeugd en jongeren komen in aanraking met cultuur

Financiering

Bij de start van het huidige cultuurbeleid werkt de gemeente Breda met een totale cultuurbegroting van 22 miljoen euro. Hiervan is in 2019 21 miljoen euro bestemd voor de culturele hoofdstructuur (de vier grote instellingen). Deze subsidiëring is gebaseerd op meerjarenovereenkomsten. Daarnaast zijn er voor het professionele circuit jaarsubsidies waarvoor jaarlijks € 600.000 beschikbaar is. Aan ondersteuning van de amateurkunst werd in 2019 een bedrag van € 222.360 uitgegeven. Incidentele projecten, zowel amateurkunst als professioneel, werden gefinancierd vanuit het Fonds Cultuur en Cultureel Erfgoed, waarvoor jaarlijks € 300.000 beschikbaar was. Later zijn er in plaats van dit fonds meerdere regelingen ontwikkeld, waaronder een regeling voor bijzondere projecten amateurkunst met een subsidieplafond van €30.000.

In 2022 hebben 44 amateurkunstorganisaties subsidie ontvangen vanuit de basissubsidie amateurkunst. De verdeling per categorie is als volgt:

Type organisatie	Aantal
Zang/muziektheater	21
Hafabra	10
Toneel/theatergroepen	7

Orkesten	7
Dansgroepen	1
Faciliterend (koepelorganisatie)	2
Totaal	44

De meeste organisaties ontvangen een basissubsidie onder de € 5.000 of net iets daarboven. Een kleine groep ontvangt tussen de € 12.500 en € 15.000. In totaal is er in 2022 voor € 196.190 aan basissubsidie verleend.

Verleend bedrag	Aantal
€ 1.000 – € 2.499	16
€ 2.500 – € 4.999	11
€ 5.000 – € 7.500	12
€ 12.500 – € 15.000	5
Totaal	44

Nieuw cultuurbeleid 2025 en verder

Momenteel ontwikkelt de gemeente Breda nieuw cultuurbeleid dat ingaat vanaf 2025. Dit is dan ook nog geen lopend beleid, maar enkele uitgangspunten kunnen hierin wel worden meegenomen. De ambitie die Breda stelt luidt:

Breda heeft de ambitie een culturele en creatieve hotspot te worden. Een stad waar talent zich ontwikkelt in de creatieve industrie. Een stad waar jeugd en jongeren in aanraking komen met cultuur. Een stad waar de basis voor cultuur op orde is. Cultuur krijgt een gezicht, en de cultuursector duurzame ruimte. Dat is waar Breda met haar cultuurbeleid voor kiest.

Daarvoor kiest Breda drie programma's, één basisprogramma en twee focusprogramma's:

- Basisprogramma 1: De basis voor cultuur
- Focusprogramma 1: Cultuur voor jeugd en jongeren
- Focusprogramma 2: Talentontwikkeling in de creatieve industrie

Onder focusprogramma 1 vallen subsidies voor cultuurparticipatie. Een verandering ten opzichte van eerder beleid is dat jaarsubsidies komen te vervallen en er minder cultuursubsidieregelingen zullen zijn. In plaats daarvan onderscheidt Breda twee soorten subsidies:

- Meerjarige subsidies die voor een periode van vier of twee jaar kunnen worden aangevraagd; en
- Activiteitensubsidies voor projecten die plaatsvinden binnen een kalenderjaar.

In het volgende hoofdstuk gaan we allereerst in op het landelijke beeld met betrekking tot cultuurparticipatie en amateurkunst en zoomen we in op de situatie in drie andere steden. Daarna duiken we dieper in de situatie van Breda.

5 Landelijk beeld

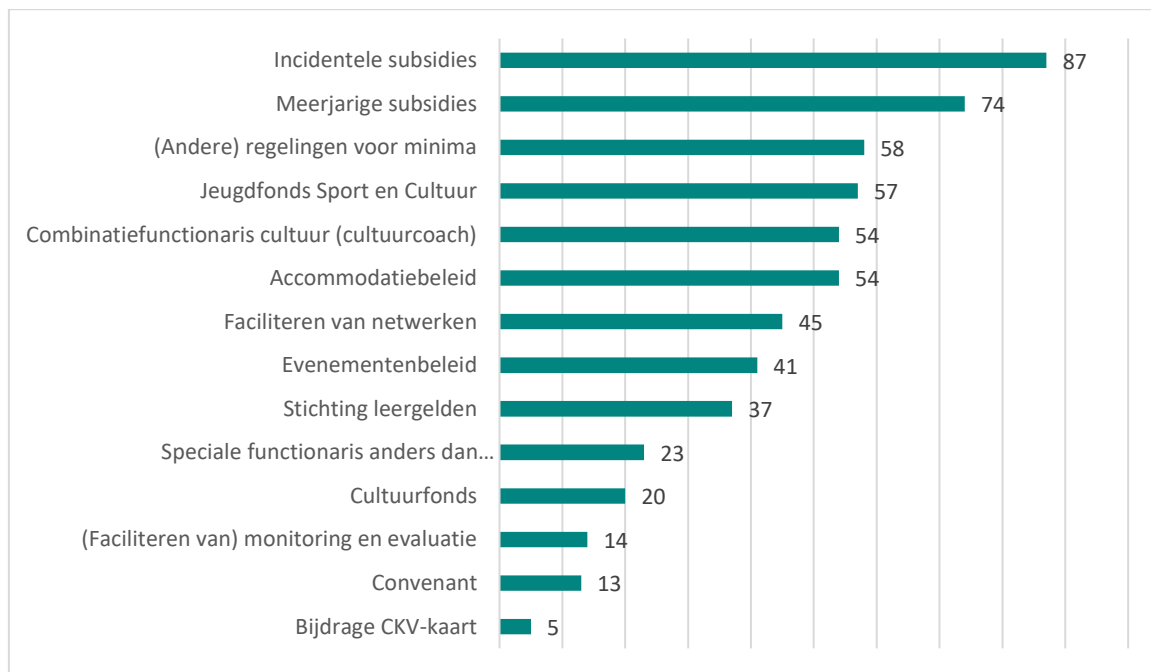
Voordat we ingaan op de Bredase situatie zoomen we uit. We staan stil bij landelijke ontwikkelingen met betrekking tot cultuurparticipatiebeleid en specifiek de ondersteuning van amateurkunst. Ook benoemen we kort de ondersteuning in Noord-Brabant. Vervolgens kijken we naar de invulling van cultuurparticipatiebeleid in drie gemeenten: Haarlem, Almere en Den Haag. Vanuit die basis gaan we vervolgens in op de situatie in Breda.

5.1 Landelijke ontwikkelingen

Gemeentelijk beleid voor actieve cultuurparticipatie

Cultuurparticipatie valt niet onder de wettelijke taken van een gemeente. Gemeenten hebben hierin een eigen keuze en zijn vrij om het beleid in te vullen zoals zij dat willen of om geen beleid te maken. 89 procent van de gemeenten heeft wel beleid voor actieve cultuurparticipatie, zo blijkt uit de monitor gemeentelijke beleid cultuureducatie en cultuurparticipatie van LKCA⁵. Daarbij richten de meeste gemeenten zich op alle burgers, oftewel op veel verschillende doelgroepen. Het belangrijkste beleidsinstrument bestaat uit subsidieregelingen. De meeste gemeenten zetten subsidieregelingen in, bedoeld voor meerjarige relaties met culturele organisaties en/of voor incidentele projecten.

Figuur 1. Welke beleidsinstrumenten zet uw gemeente in voor de uitvoering van het cultuurparticipatiebeleid?

Bron: LKCA (2022). Monitor gemeentelijk beleid cultuureducatie en cultuurparticipatie

⁵ LKCA (2022). Monitor gemeentelijk beleid cultuureducatie en cultuurparticipatie.

Een ander beleidsinstrument is de uitvoering van gemeentelijk beleid via het beleggen van taken bij een gespecialiseerde uitvoeringsorganisatie of het aanstellen van een speciale functionaris zoals een cultuurcoach, cultuurmakelaar of cultuurscout (hier is cofinanciering voor beschikbaar vanuit het Rijk via de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), per 2023 onderdeel van de Brede SPUK). Deze hebben beide als intermediair de taak om culturele partijen onderling te laten samenwerken en/of cultuur te verbinden met partijen uit andere domeinen zoals onderwijs, zorg en welzijn. De eerder genoemde monitor gemeentelijk beleid cultuureducatie en cultuurparticipatie (LKCA, 2022) gaat dieper in op de verschillende beleidsinstrumenten, doelstellingen en opgaven.

Opgaven

Amateurkunstbeoefening in groepsverband (zowel formeel als informeel) is door de coronacrisis zwaar getroffen. Ontmoeting om bijvoorbeeld samen muziek te maken was lange tijd niet vanzelfsprekend meer en een groot deel van de verenigingen kampte met dalende ledenaantallen. Maar de sector heeft ook last van onderliggende problematiek, constateerde BMC (2021)⁶. Het ontbreekt aan een gestructureerde aanpak om de belangstelling voor amateurkunst te voeden, de verbinding met de professionele kunsten goed te leggen en de potenties van actieve amateurkunst in het sociale domein en de zorgsector goed te benutten.

Ook hebben organisaties moeilijkheden met vergrijzing, het vinden van nieuwe leden, het vinden van bestuursleden en geschikt artistiek kader en kost het veel moeite om in te spelen op veranderende behoeften van burgers aan meer flexibiliteit. Volgens de Verenigingsmonitor van de LKCA vallen de meeste leden van verenigingen (muziek-, dans- en toneelverenigingen) in de leeftijdscategorie 50 t/m 80 jaar. Zo heeft 88 procent van de verenigingen leden van 50 t/m 64 jaar en 85 procent van de verenigingen leden van 65 t/m 80 jaar. Daar tegenover staat dat 14 procent van de verenigingen leden heeft van 11 jaar of jonger, en 22 procent heeft leden tussen 12 en 19 jaar.⁷

Actieve cultuurparticipatie en talentontwikkeling is veel meer fluïde geworden. Makers bewegen zich tussen disciplines, in informele groepen, waarbij de scheidslijn amateur-professioneel minder hard is dan voorheen. Traditionele verenigingen hebben moeite om zich hierop aan te passen.

BMC (2021) presenteert een aantal ontwikkelopgaven, zoals het geven van morele ondersteuning en erkenning: 'zorg er op lokaal niveau voor dat een cultuurcoach of cultuurmakelaar in contact is met de amateurkunstgroepen ter plaatse. Aanhoren wat er speelt, waar nodig gerichte ondersteuning in de vorm van coaching, verwijzing of bemiddeling, vormt de basis voor een goede ondersteuningsstructuur'. Daarnaast is er behoefte aan ondersteuning met betrekking tot zichtbaarheid, verjonging/vernieuwing van organisaties en visieontwikkeling en artistieke ontwikkeling.

⁶ BMC (2021). Revitalisering van de amateurkunst.

⁷ LKCA (2021). Verenigingsmonitor 2021. Verenigingen voor kunstbeoefening in cijfer.

Een ander punt is dat cultuurparticipatie beter benut kan worden in het sociaal domein en de zorg. Daarnaast is een betere verbinding tussen amateurkunst en professionele kunst gewenst. Er vindt momenteel nauwelijks afstemming plaats. In de dagelijkse praktijk van de amateurkunst ontstaan juist doorlopend nieuwe kunstvormen en crossovers.

Ondersteuning

De ondersteuning van de amateurkunstsector en amateurkunstgroepen is de laatste decennia ingrijpend veranderd. De huidige ondersteuningsstructuur is divers, versnipperd en vertoont hiaten, stellen LKCA en Talentenlab in het rapport 'Inventarisatie ondersteuning amateurkunstgroepen'.⁸ Dit terwijl vrijwillige bestuurders mede door de coronacrisis meer dan ooit behoefte hebben aan een daadkrachtige en effectieve ondersteuning, zo stellen de auteurs.

Zo'n twintig jaar geleden waren er nog landelijke disciplineorganisaties voor onder meer dans, theater, beeldende kunst en blaasmuziek actief met en voor de amateurkunstsector. Deze koepelorganisaties werden gefinancierd vanuit het Rijk. In 2007 gingen de organisaties op in Kunstfactor met een andere opdracht als sectorinstituut. Vervolgens ontstond in 2013 het LKCA waarin amateurkunst en cultuureducatie werden samengevoegd. Bij deze fusie verdween 60% van het budget voor landelijke amateurkunstondersteuning.

Tegenwoordig draait het werk van koepelorganisaties vooral op vrijwillige bestuurders en dat maakt de ondersteuning aan het veld ontoereikend en kwetsbaar. Er is te weinig slagkracht, constateert het LKCA (2021). Voor veel disciplines is landelijke ondersteuning grotendeels weggefallen. Op provinciaal niveau is de focus meer verschoven naar cultuureducatie en is op sommige plekken de steunfunctie voor amateurkunst verdwenen. Gemeenten zijn erg belangrijk in de ondersteuning van de amateurkunst, dat varieert van structurele subsidies voor verenigingen tot het stimuleren van projecten. In 1 op de 3 gemeenten is ondersteuning in menskracht door organisaties en cultuurcoaches. Daarnaast is te zien, sinds het verkrijgen van vele extra taken vanuit het Rijk, dat gemeenten de subsidies voor aan amateurkunst gerelateerde organisaties zoals muziekscholen en centra voor de kunsten hebben afgebouwd.

Het LKCA constateert dat de aandacht voor cultuurparticipatie de laatste jaren stijgt. Er komt meer nadruk op de maatschappelijke waarde van cultuur te liggen. Het landelijke Programma Cultuurparticipatie dat in 2021 van start is gegaan sluit aan bij deze ontwikkeling en draagt eraan bij dat cultuurparticipatie en amateurkunst terugkeren op de beleidsagenda. De meeste gemeenten doen mee aan de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), per 2023 onderdeel van de Brede SPUK, waarbij zo'n 17% van de combinatiefunctionarissen werkt voor de sector kunst en cultuur (cultuurcoaches). Opvallend is dat in de sport de zogenaamde buurtsportcoaches vaak verbonden zijn aan of werken met sportverenigingen. In de cultuur is veel minder nauw contact met

⁸ LKCA (2021). Inventarisatie ondersteuning amateurkunstgroepen. Rapportage en analyse van de landelijke, provinciale en lokale infrastructuur.

amateurkunstverenigingen. Een klein aantal cultuurcoaches richt zich op de ondersteuning van amateurkunstgroepen.

De meeste koepels die amateurkunstgroepen ondersteunen zijn te vinden in de provincies Friesland, Limburg en Noord-Brabant. In deze provincies is de traditionele amateurkunst zoals koorzang en HaFaBra ook het meest actief. Dat is anders in een provincie als Flevoland met minder tradities op cultureel vlak en minder amateurkunstgroepen. Het LKCA concludeert dat de cultuur van een provincie dan ook bepalend is voor de infrastructuur van ondersteuning.

Provinciale ondersteuning: Kunstloc Brabant

In Noord-Brabant is Kunstloc Brabant de kennis- en uitvoeringsorganisatie die zich op provinciaal niveau inzet voor de kunst- en cultuursector, van professioneel tot amateur. Kunstloc heeft een inventarisatie uitgevoerd van de amateurkunstondersteuning in Brabant (aan de hand van gesprekken met beleidsmedewerkers in dienst van gemeenten, en met lokale adviseurs die via een culturele organisatie een ondersteuningsopdracht hebben gekregen). Kunstloc ontdekte zeven lijnen waarop zij hun inzet de komende tijd gaan richten:

1. Er is behoefte aan ontmoeting, blauwdrukken en goede voorbeelden uit andere gemeenten.
2. In een groot aantal gemeenten speelt de discussie over de rol van het centrum voor de kunsten versus het aanbod van zzp'ers in de markt. Dit speelt met name op het gebied van muziekonderwijs.
3. Meerdere gemeenten en/of lokale adviseurs spelen met het idee om een digitaal platform te bouwen voor netwerkvorming en kennisuitwisseling.
4. De subsidievoorwaarden voor de amateurkunst verdienen in sommige gemeenten een update. Er zijn gemeenten die dat traject hebben doorlopen.
5. De verbinding tussen het sociaal domein en de amateurkunst is vrij nieuw. Er is nog weinig beleid op waardoor gemeentelijke financiering vaak lastig te realiseren is.
6. Het begrip 'amateurkunst' is niet eenduidig. Vaak wordt het gezien als het traditionele verenigingsveld, terwijl cultuurdeelname veel meer behelst.
7. De dienstverlening van Kunstloc is niet altijd helder. Wat kan Kunstloc betekenen op het gebied van amateurkunstondersteuning?

5.2 Quick Scan

Naast gesprekken met organisaties uit Breda zelf is gekeken naar de invulling van middelen voor cultuurparticipatie in drie andere gemeenten, via een zogeheten quick scan. De selectie van de gemeenten is in samenspraak tussen de onderzoekers en de gemeente Breda tot stand gekomen, waarbij gekozen is voor variatie in beleid en type stad, maar wel rekening is gehouden met steden die qua omvang vergelijkbaar of groter zijn dan Breda. In deze quick scan komen Haarlem, Den Haag en Almere aan bod. Bij elke gemeente is gesproken met een betrokken beleidsmedewerker en is documentatieonderzoek uitgevoerd om een beeld te kunnen schetsen van het cultuurparticipatiebeleid.

5.2.1 Casus 1: Haarlem

Voor het eerste voorbeeld kijken we naar Haarlem, een stad die qua omvang goed met Breda te vergelijken is (ruim 165.000 inwoners vs. ruim 187.000 in Breda) en die qua kenmerken en cultuurparticipatiebeleid het meeste op Breda lijkt.

Amateurkunstregeling

Haarlem heeft een Amateurkunstregeling, met een jaarlijkse begroting van € 121.000 euro. Vanaf 2023 is het budget ruim verdubbeld tot € 250.000 euro per jaar. Zo'n zestig verenigingen, variërend van koren en orkesten tot toneel- en operetteverenigingen, worden door de gemeente financieel ondersteund in de kosten voor (professionele) artistieke leiding, de zaalhuur voor repetities en secretariaat. Enkele eisen die gesteld worden is dat een vereniging minstens 2 jaar actief is en 1 keer per jaar een openbare uitvoering in de gemeente Haarlem houdt. Ook is er, afhankelijk van de discipline/type vereniging, een minimaal aantal leden vastgesteld.

Tot de verhoging waren subsidies al langere tijd niet meer geïndexeerd, de verwachting is dat dit geen probleem meer is met het huidige budget. De voornaamste wijziging is het verhogen van de subsidiabele kosten voor artistieke leiding. Die zijn o.a. aan de hand van de tarieven van Nederlandse Toonkunstenaarsbond aangepast, zodat Fair Practice kan worden toegepast.

Zonder deze Amateurkunstregeling is de verwachting dat contributies een stuk hoger worden. Op deze manier kan een groot aantal Haarlemmers amateurkunst bedrijven. De regeling is relatief toegankelijk, zonder al teveel eisen. Dit sluit aan bij het Cultuurplan 2022-2028 waarin Haarlem het belang van een goed, vitaal en afwisselend amateurkunstklimaat onderstreept.

Cultuurstimuleringsfonds

Daarnaast is er een Cultuurstimuleringsfonds bedoeld voor incidentele culturele projecten met een jaarlijkse begroting van € 369.781 euro. Drie keer per jaar kan een aanvraag worden ingediend voor projecten van zowel amateurs of professionals in alle disciplines. Het Cultuurstimuleringsfonds is bedoeld om verbreding, versterking, ontwikkeling en vernieuwing van het culturele aanbod te stimuleren, zodat iedere inwoner actief en/of receptief kan participeren. De subsidieaanvragen worden beoordeeld door een externe adviescommissie. Het fonds was tot de huidige cultuurvisie het enige flexibele cultuurbudget waarmee de gemeente nieuwe initiatieven mogelijk kon maken (sindsdien zijn er ook zogenoemde programmasubsidies voor professionele organisaties).

In de praktijk maakt een selecte groep van de amateurkunstverenigingen gebruik van het Cultuurstimuleringsfonds. Schatting is zo'n 20 van de 60 verenigingen. Zij zetten het in voor concerten of voorstellingen. Anderen weten soms niet van het bestaan af.

Professionele culturele partijen zoals De Stadsschouwburg, Philharmonie, Patronaat en Toneelschuur dienen ook een podium te bieden aan de Haarlemse amateurkunst. In de praktijk speelt met name de Philharmonie een rol. Daar treden vaak de grotere koren op.

Cultuurparticipatie in Haarlem

Met betrekking tot de leden van de amateurkunstverenigingen is er sprake van vergrijzing. Daarnaast speelt de ontwikkeling dat het verenigingsleven minder populair is. Jongeren willen zich minder binden aan iets voor langere tijd. Wel is het zo dat het aantal verenigingen in de stad al langere tijd constant is. Voor de gemeente is het belangrijk dat deze verenigingen ondersteund worden, zodat veel Haarlemmers van cultuur kunnen genieten. Qua pluriformiteit van het aanbod is het 'rijp en groen' door elkaar, al lijken sommige wijken minder vertegenwoordigd te zijn. Tegelijkertijd is hier weinig zicht op. De verenigingen opereren vrij behoudend en er worden ook geen 'revolutionaire' dingen verwacht. 'Dit is wat ze doen,' zegt de beleidsmedewerker. 'Vernieuwing is niet hun *core business*.'

Andere organisaties in Haarlem zetten zich wel nadrukkelijk in voor het bevorderen van cultuurparticipatie, zoals jongerenorganisaties, de bibliotheek (voorbeeld Meemaakpodium) en welzijnsorganisaties. Organisatie Hart zet zich in voor cultuurdeelname in de vrije tijd. Op hun locaties kunnen cultuurpartners ruimtes huren, worden lessen en cursussen gegeven en worden diverse programma's voor talentontwikkeling aangeboden.

5.2.2 Case 2: Almere

Overgang naar nieuwe subsidiesystematiek

In Almere (ruim 222.000 inwoners vs. ruim 187.000 in Breda) konden amateurkunstverenigingen tot 2021 gebruik maken van de 'Nadere regels projectsubsidie amateurkunsten'. Ze konden een aanvraag indienen voor maximaal € 8.000 euro. In de praktijk ging het met name om een regeling voor de instandhouding van verenigingen. Vanaf 2021 is de 'Nadere regels projectsubsidie amateurkunsten' ingetrokken. Amateurkunstinitiatieven kwamen vanaf dat moment in aanmerking voor het Cultuurfonds Almere.

Nadeel van de regeling zoals die voorheen bestond was dat met name traditionele amateurkunstverenigingen er gebruik van maakten en het elke keer dezelfde organisaties waren. Volgens de geïnterviewde beleidsmedewerker ging het om een relatief vaste groep van zo'n tien verenigingen die hier vooral gebruik van maakte. Almere is een hele diverse stad, maar dat was niet terug te zien in de aanvragen. Grote delen van de stad werden niet bereikt en klopten zelf niet aan voor ondersteuning.

Cultuurfonds Almere

Vanaf 2021 ging het gehele budget voor amateurkunst over naar het Cultuurfonds Almere. Het fonds biedt projectmatige ondersteuning aan de cultuursector, waarbij er geen onderscheid is tussen amateurs en professionals. Het Cultuurfonds Almere is sinds de stelselherziening het aanspreekpunt voor de amateurkunst. De stelselherziening heeft bij sommige initiatieven voor verwarring gezorgd, blijkt uit onderzoek van het Cultuurfonds Almere.⁹ Zij konden opeens niet meer bij de gemeente terecht en het Steunpunt Amateurkunst was al jaren geleden wegbezuinigd. Dat ze voortaan bij het Cultuurfonds Almere terecht moesten was nieuw. Bovendien, zo gaf de geïnterviewde beleidsmedewerker aan, was het een omslag voor organisaties dat ze niet meer automatisch konden beschikken over een vast bedrag per jaar, maar iedere keer per project opnieuw moesten aanvragen. Een aantal organisaties heeft die omslag uiteindelijk wel weten te maken.

Waar amateurverenigingen vooral bestaande activiteiten willen continueren en zakelijke ondersteuning willen, is het Cultuurfonds meer een aanjager van ontwikkelingen. Dat zorgt weleens voor een spagaat, om enerzijds bestaande organisaties te blijven faciliteren en anderzijds vernieuwing mogelijk te maken. Daarnaast biedt het Cultuurfonds zakelijke ondersteuning. Zo organiseren ze workshops op zakelijk gebied, over ledenwerving of sponsoring.

Het Cultuurfonds concludeert dat de amateurkunstsector weer probeert op te krabbelen na corona. Veel amateurkunstverenigingen hebben het heel zwaar gekregen. Ledenaantallen zijn omlaag gegaan, terwijl ze ook te maken hebben met enorme prijsstijgingen voor de huur van ruimtes. Er zijn in Almere weinig theaters of orkestzalen en de kosten zijn vaak niet op te brengen voor een vereniging. Ze hebben dan ook behoefte aan ondersteuning voor ledenwerving of ruimtegebruik. De geïnterviewde beleidsmedewerker hoopt ook op innovatie en slagkracht vanuit de sector zelf, om nieuw publiek en nieuwe leden aan te kunnen spreken. Tegelijkertijd constateert de beleidsmedewerker dat dit niet vanzelfsprekend uit de sector zelf komt en dat ondersteuning via coaching of professionele organisaties nodig is. Zo liggen er wel degelijk kansen voor amateurkunstverenigingen om de maatschappelijke waarde voor de stad te benutten. 'Als een koor inziet dat het een positieve invloed kan hebben op eenzaamheidsbestrijding, kan dat kansen bieden, ook in de samenwerking met welzijnspartijen,' zegt de beleidsmedewerker. In die samenwerking met andere domeinen ziet de gemeente kansen, al worden deze tot nog toe te weinig benut. Met name waarbij welzijnsorganisaties bijvoorbeeld culturele partijen in gaan huren om hun doelen te bereiken.

Het Cultuurfonds constateert in het eigen onderzoek dat morele, financiële en praktische ondersteuning van belang is voor de amateurkunstsector. Perspectief voor de toekomst is nu essentieel, omdat Almere anders een aanzienlijk deel van de amateurkunstbeoefening dreigt te verliezen. Dat heeft volgens het Cultuurfonds ingrijpende gevolgen: 'Niet alleen voor de doorstroom naar en werkgelegenheid voor professionals, maar ook

⁹ Cultuurfonds Almere (2022). Amateurkunst en cultuurparticipatie na corona.

op sociaal maatschappelijk niveau op gebied van persoonlijke ontwikkeling, sociale cohesie en algeheel welzijn’.

Het Cultuurfonds werkt met cultuurscouts, waarbij elke scout een eigen stadsdeel en discipline onder zich heeft, zodat contactpersonen weten met wie ze in gesprek kunnen. Dat werkt laagdrempelig. De cultuurscouts kunnen organisaties of individuen gemakkelijk verder helpen. Zulke intermediairs zijn voor de gemeente onontbeerlijk.

5.2.3 Case 3: Den Haag

De gemeente Den Haag (ruim 562.000 inwoners vs. ruim 187.000 in Breda) verstaat onder cultuurparticipatie 'het actief meedoen aan kunst en cultuur in de vrije tijd. Hiermee bedoelt het enerzijds actieve kunst- en cultuurbeoefening (amateurkunst), maar ook de actieve deelname van inwoners aan kunst en cultuur in de brede zin van het woord, zoals het meedenken over de totstandkoming of het zelf programmeren van kunst- en cultuurprogramma's en het deelnemen aan community art-projecten.'¹⁰

Haagse veld van cultuurparticipatie

Den Haag kent meer dan zeshonderd aanbieders van cultureel vrijetijdsaanbod, waarvan zo'n 130 formele verenigingen en stichtingen. Vooral dat laatste deel is bij de gemeente goed in beeld. Tegelijkertijd is het moeilijk om een compleet overzicht te krijgen, omdat veel aanbieders zich op meer informelere manieren organiseren. Ook in Den Haag heeft een groot deel van de aanbieders te maken met vergrijzing en ledenterugloop, beschikbaarheid en toegankelijkheid van locaties, teruglopende maatschappelijke betrokkenheid en financiële problemen.

In Den Haag wordt een groot deel van de ondersteuning van de sector door CultuurSchakel gedaan, inclusief de verlening van subsidies aan amateurbeoefenaars en -verenigingen. Daarnaast stimuleert Den Haag via de Cultuuranker-methodiek cultuurparticipatie in alle wijken van de stad.

CultuurSchakel

In 2013 is CultuurSchakel begonnen als onafhankelijk kenniscentrum. CultuurSchakel speelt een belangrijke rol in de ondersteuning van het Haagse amateurkunstenveld. Allereerst verleent CultuurSchakel de kunst- en cultuursubsidies voor projecten en activiteiten van en met amateurbeoefenaars in Den Haag. Het gaat daarbij om een vijftal subsidies:

- **Basissubsidie:** voor ruimtes (max. € 2.000) en artistieke leiding (max. € 3.000) voor repetities, door verenigingen of stichtingen

¹⁰ Gemeente Den Haag (2023). Cultuurvisie Den Haag 2033.

- **Presentatiesubsidies 1 en 2:** voor voorstellingen met entreegeld, door vrijwilligersorganisaties (1, max. € 10.000) en voor voorstellingen zonder entreegeld, door vrijwilligers- of professionele organisaties (2, geen maximum).
- **Geld voor je kunst!:** Voor kunst- en cultuurprojecten waarbij voor een jury gepitcht wordt (max. € 2.000).
- **Zorguitvoeringen:** voor verenigingen en stichtingen die optredens verzorgen in zorginstellingen (max. € 300 per optreden).

Daarnaast kunnen aanbieders advies krijgen over financiering en subsidieaanvragen, repetitie- en optreedlocaties, wetgeving, samenwerkingen, ledenwerving en actuele ontwikkelingen. Ook zorgt CultuurSchakel er met de Culturele Kaart voor dat iedereen kan zien waar in Den Haag cursussen gevolgd kunnen worden of voorstellingen bezocht kunnen worden en welke verenigingen er zijn.

Voor de ondersteuning van het veld gebeurt er meer. Zo organiseert CultuurSchakel elk jaar een conferentie, die vorig jaar ging over de staat van de amateurkunst. Daarnaast ontwikkelde het een verenigingsmonitor, in samenwerking met LKCA. Zo wordt constant gekeken naar hoe het veld het beste ondersteund kan worden.

CultuurSchakel werkt met adviseurs die in verbinding staan met de aanbieders. Adviseurs hebben een eigen stadsdeel en discipline. Daarnaast is er ook een adviseur informele groepen, juist om meer zicht te krijgen op de ontwikkeling naar cultuur maken in meer informele groepen en zo de behoeften in kaart te brengen.

Cultuurankers

Ieder stadsdeel in Den Haag heeft een Cultuuranker. De gemeente vindt fysieke nabijheid van aanbod namelijk belangrijk voor deelname. Bij de Cultuurankers kunnen bewoners genieten van (jeugd)theater, dans, film, literatuur, muziek of cabaret. De Cultuurankers leveren een belangrijke bijdrage aan cultuurparticipatie in de wijken. Het primaire doel is om bewoners met afstand tot kunst en cultuur daarbij te betrekken. Cultuurankers hebben veel community art projecten en vragen bewoners mee te denken over programmering. Wel is het zo dat er grote verschillen zijn qua soort instelling, budgetten, bereik en omvang, waardoor de effectiviteit niet overal even groot is.

Het gaat in Den Haag om vijf theaters, een museum en twee bibliotheken die zich met hun activiteiten richten op bewoners in het eigen stadsdeel. Ze zorgen voor een kwalitatief goed en toegankelijk aanbod met een programmering die wordt samengesteld in aansluiting op en/of in intensieve samenwerking met de bewoners.¹¹ Sinds 2018 is de Cultuuranker-methodiek ook in omliggende regiogemeenten gestart, waarbij nadrukkelijk gesteld wordt dat iedere Cultuuranker op zijn eigen manier werkt. De Cultuurankers zitten in de buurt bij mensen, zijn gemakkelijk toegankelijk en fungeren als huiskamer of ontmoetingsplek. Er wordt gezocht naar samenwerking met andere culturele instellingen en organisaties in de buurt en er wordt samen

¹¹ De Gast & Quispel (2021). Cultuur dichtbij. Hoe culturele instellingen in de regio Haaglanden cultuurparticipatie vergroten.

met bewoners culturele activiteiten ontwikkeld. Ook kan het podium fungeren als open podium of tegen aantrekkelijke tarieven verhuurd worden, voor oefenruimte en talentontwikkeling. Bij de Cultuurankers wordt ook nadrukkelijk samenwerking nagestreefd tussen professionals en amateurs. Zo is Muzee Scheveningen de thuisbasis van amateurkunstenaars uit het stadsdeel geworden, evenals dat van professionele artiesten en kunstenaars. Ze treden er op, vergaderen, exposeren en ontmoeten elkaar.

Uit de publicatie 'Cultuur Dichtbij' bleek de Cultuurankermethodiek de volgende zaken op te leveren:

- Een netwerk dat cultuurparticipatie in de hele regio kan vergroten.
- Samenwerking in activiteiten en projecten.
- Een inhoudelijke onderbouwing van de manier waarop de Cultuurankers werken.
- Een nog duidelijker beeld van de waarde van cultuurparticipatie.
- Meer mogelijkheden voor makers en bewoners om aan cultuur te doen.

5.3 Constateringen

Hieronder formuleren we een aantal constateringen die relevant zijn als we in het volgende hoofdstuk dieper ingaan op de situatie in Breda. Onderstaande punten komen voort uit het landelijke en provinciale beeld of specifiek uit een van de beschreven casussen.

- Amateurverenigingen hebben het overal zeer moeilijk. Dalende ledenaantallen, vergrijzing en gebrek aan ruimte spelen overal. Vrijwillige bestuurders hebben veel behoefte aan daadkrachtige en effectieve ondersteuning. Er is behoefte aan ondersteuning met betrekking tot zichtbaarheid, verjonging/vernieuwing van organisaties en visieontwikkeling en artistieke ontwikkeling. De ondersteuning van de amateurkunstsector is divers, versnipperd en vertoont hiaten. Ondersteuning vanuit koepelorganisaties is kwetsbaarder geworden. Ondersteuning van amateurkunst komt vooral op de schouders van gemeenten terecht.
- Doordat organisaties leunen op vrijwilligers, en daar ook tekort aan hebben, is er weinig ruimte voor innovatie en beperkte slagkracht. Zij hebben moeite om in te spelen op veranderende behoeften van burgers (meer flexibiliteit, meer informeel, crossovers tussen disciplines).
- Vernieuwing komt meestal niet vanzelf uit de amateurkunstsector zelf, vanwege gebrek aan innovatie en slagkracht.
- Met de subsidieregelingen voor amateurkunst worden vooral de 'traditionele' amateurverenigingen bereikt (en ieder jaar dezelfde). Dat is niet altijd representatief voor de actieve cultuurparticipatie van alle bewoners van een stad.
- Langzamerhand komt er meer aandacht voor cultuurparticipatie en jongerencultuur op beleidsagenda's, door Programma Cultuurparticipatie, Nationaal Akkoord Amateurkunst, Brede Regeling Combinatiefuncties en SPUK Impuls Jongerencultuur.

- Een beperkt deel (17%) van de combinatiefunctionarissen wordt ingezet voor kunst en cultuur. Daarvan richt een klein aantal cultuurcoaches zich op de ondersteuning van de amateurverenigingen in het bijzonder.
- Op lokaal niveau is het effectief als een cultuurcoach of cultuurmakelaar in contact is met amateurkunstgroepen om in te spelen op benodigde ondersteuning in de vorm van coaching, verwijzing of bemiddeling. Intermediairs als cultuurscouts/coaches/makelaars kunnen organisaties op een laagdrempelige manier verder helpen.
- De verbinding tussen amateurkunst en professionele kunsten wordt weinig gelegd.
- Culturele organisaties verdeeld over de stad kunnen als podium en ontmoetingsplek een belangrijke bijdrage leveren aan cultuurparticipatie en het verbinden van amateur- en professionele kunst (en alles daartussen).
- Potentie van amateurkunst in het sociale domein en de zorgsector wordt onvoldoende benut.
- Kansen voor samenwerkingen worden niet altijd gezien, evenals het nemen van initiatief daartoe. Tegelijkertijd zijn er wel degelijk kansen voor de amateurkunstsector om bij te dragen aan het behalen van maatschappelijke doelen.

6 Amateurkunst en cultuurparticipatie in

Breda

In dit hoofdstuk beantwoorden we de eerste deelvraag: Hoe is de huidige situatie met betrekking tot cultuurparticipatie in de gemeente Breda? Op het einde van het hoofdstuk gaan we eveneens in op het eerste deel van de hoofvraag: In hoeverre is het huidige (subsidie)beleid voor cultuurparticipatie voldoende toegesneden op de kenmerken van en ontwikkelingen binnen de Bredase amateurkunst? We beginnen met een beschrijving van de amateurkunstverenigingen in het bijzonder, waar op dit moment het gemeentelijke beleid op het gebied van cultuurparticipatie vooral op is gericht middels subsidieregelingen. Vervolgens gaan we in op cultuurparticipatie in bredere zin. Daarna kijken we welke groepen Bredanaars op dit moment bereikt worden en welke nog onvoldoende.

6.1 Amateurkunstverenigingen

'Breda kent een ruim en bloeiend geheel aan activiteiten op het vlak van amateurkunst en daar prijzen we ons gelukkig mee,' is te lezen in de beleidsvisie kunst en cultuur 2019-2024 van de gemeente Breda. Dat wordt breed herkend door een meerderheid van de respondenten. In Breda is een groot aantal verenigingen actief. Volgens het rapport 'Waarde van Cultuur Breda' beschikt Breda over 85 amateurkunstverenigingen, waarmee het na Tilburg het grootste aantal verenigingen van Noord-Brabant heeft.¹² Opvallend is dat Breda de meeste muziekverenigingen heeft (onder meer harmonieën en koren).

Problematiek na corona

Net als op landelijk niveau hebben veel amateurkunstverenigingen in Breda het moeilijk, zeker na corona. Verenigingen kampen met ledenverlies en een gebrek aan vrijwilligers (inclusief gebrek aan vrijwilligers voor de invulling van besturen). Ze hebben moeite om die problematiek als individuele vereniging op te pakken. Daarnaast hebben verenigingen moeite om ruimtes te krijgen voor hun repetities of optredens, vanwege voor hen te hoge prijzen. Wel geven enkele respondenten aan dat er een netwerk is van locaties/gemeenschapshuizen waar o.a. koren en harmonieën terecht kunnen en wat als waardevol wordt gezien.

In het rapport 'Waarde van Cultuur Breda' wordt de vitaliteit van amateurkunstverenigingen gemeten op basis van organisatiekracht, artistiek aanbod en maatschappelijke oriëntatie. De auteurs stellen dat de organisatiekracht van amateurkunstverenigingen onvoldoende is (met een score van 35 op een schaal van 0 'kwetsbaar' tot 100 'zeer krachtig'). Andere steden in Brabant scoren hier vele malen hoger. Qua artistiek

¹² Pyrrhula Research Consultants | Het PON & Telos (2023). Waarde van Cultuur Breda. Tussentijdse rapportage.

aanbod scoort Breda gemiddeld (met een score van 60 op een schaal van 0 'gering' tot 100 'zeer sterk'). Met betrekking tot de maatschappelijke oriëntatie van amateurkunstverenigingen, waarbij het o.a. gaat om samenwerking met andere organisaties uit de buurt of stad, is dat bescheiden te noemen (met een score van 39 op een schaal van 0 'niet tot nauwelijks' tot 100 'zeer maatschappelijk georiënteerd').

Amateurkunstverenigingen missen de slagkracht of vinden het lastig om hun ledenbestand, programmering of werkwijze te vernieuwen. Een respondent noemt bijvoorbeeld dat nieuwe technieken met betrekking tot marketing of donatiemogelijkheden vaak niet bekend zijn. Dat is een *quick win*, dat via voorlichting en goede informatievoorziening gemakkelijk verbeterd kan worden.

Samenwerking

Er vindt enige vorm van samenwerking plaats tussen amateurkunstverenigingen. Zo zijn er koepel-/overlegorganisaties voor de verenigingen voor blaasmuziek en amateurtoneel. Er vindt afstemming plaats tussen verenigingen (bijv. koren) over o.a. data van concerten. Enkele respondenten geven aan dat hier wel veel winst te behalen is. Sommige verenigingen binnen een discipline kunnen zich bijvoorbeeld meer verenigen. Respondenten zien kansen in het gezamenlijk oppakken van campagnes, zichtbaarheid, publiciteit, optredens, maar geven tegelijkertijd aan daar ondersteuning bij nodig te hebben. Hoe pak je dat gezamenlijk op?

Een respondent gaf aan dat er in het verleden amateurconsulenten waren, die ondersteunden in de samenwerking. Daardoor had een vereniging aanspreekpunten bij alle organisaties. Ter illustratie geeft een respondent van een vereniging aan: "Breda heeft een goed netwerk, maar het ontbreekt eraan de contacten in de netwerken op orde te krijgen. Het zou fijn zijn als we investeren in aandacht voor elkaar, elkaars waarde waarderen. Iedereen moet zijn eigen ding blijven doen maar we moeten elkaar wel weten te vinden." Daarnaast werd ook het wegvallen van de KAM Breda, de Kulturele Amateur Manifestatie, als een gemis ervaren. De KAM droeg juist bij aan zichtbaarheid van de amateurkunst en dat wordt nu gemist.

6.2 Cultuurparticipatie in bredere zin

Naast de activiteiten bij amateurkunstverenigingen gebeurt er nog veel meer op het gebied van actieve cultuurparticipatie. Cultuurmaken gebeurt op steeds meer andere manieren buiten verenigingen om. Grenzen tussen disciplines en tussen amateurs en professionals zijn niet meer zo hard als voorheen. Steeds vaker zijn mensen actief in zogenaamde informele amateurkunstgroepen. Vanuit organisaties die zich inzetten voor jongeren wordt aangegeven dat veel jongeren behoefte hebben aan het maken van cultuur, maar dat niet perse op een traditionele manier willen doen in de vorm van een lidmaatschap van een vereniging bijvoorbeeld. Ze willen meedoen en uitproberen, maar niet meteen vaste afspraken maken. In het Havenkwartier in Breda zijn er bijvoorbeeld plekken en organisaties waar jongeren laagdrempelig terecht kunnen.

Daarnaast zijn er verschillende culturele instellingen die zich op allerlei verschillende manieren inzetten om meer Bredanaars met kunst en cultuur in aanraking te brengen of zich specifiek inzetten op talentontwikkeling. Hieronder geven we enkele voorbeelden die de breedte van cultuurparticipatie illustreren:

- De Ader is een initiatief van verschillende organisaties waarbij bewoners elkaar ontmoeten en gezamenlijk dansen in een sociaal veilige omgeving, om zo het samenzijn te vergroten.
- Blind Walls Gallery werkt veel samen met verschillende stakeholders in de stad, zoals jongeren, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties en vastgoedeigenaren. Via workshops, expo's, onthullingen en werken met vrijwilligers worden veel buurtbewoners betrokken.
- Theaterwerkplaats Tiuri zet in op talentontwikkeling van makers met een (verstandelijke) beperking.
- De Cultuurkantine verbindt jeugdigen (in een achterstandspositie) met kunst en (amateur)kunstenaars.

Er bestaat dus naast het verenigingsleven een groot aantal organisaties dat een bijdrage levert aan de actieve cultuurparticipatie in Breda. Dat ervoor zorgt dat veel Bredanaars kunst en cultuur kunnen beleven. Dat gebeurt op verschillende plekken, verspreid over de stad, veelal in combinatie met andere organisaties (welzijn, jongerenwerk, onderwijs), waarbij ook Bredanaars bereikt worden die anders minder snel met kunst en cultuur in aanraking komen.

Tegelijkertijd is het niet altijd gemakkelijk om dit soort projecten van de grond te krijgen, zo stellen organisaties. Organisaties die zich richten op jongeren geven bijvoorbeeld aan dat er veel vraag is vanuit jongeren om iets te organiseren en te doen, maar dat dit nu nog onvoldoende gefaciliteerd kan worden, omdat het ontbreekt aan organisatorische kracht, maar ook aan fysieke plekken.

Gescheiden werelden

Wat opvalt is dat de verenigingen en het overige veld van cultuurparticipatie twee totaal gescheiden werelden lijken. Culturele organisaties geven aan dat ze weinig zicht hebben op de verenigingen en er ook weinig samenwerking is. Verenigingen en culturele organisaties komen elkaar weinig tegen en zoeken elkaar ook niet op. Vanuit beide kanten wordt bovendien aangegeven dat ze niet goed weten hoe ze in contact kunnen komen met elkaar of waar ze terecht kunnen voor ondersteuning. Daarnaast wordt aangegeven dat er vaak door een gebrek aan tijd te weinig geïnvesteerd wordt in samenwerking.

Respondenten van culturele organisaties vertellen dat ze het woord amateur vermijden, maar hebben het eerder over makers/spelers/podiumkunstenaars, ongeacht de mensen die op het podium staan. Amateurkunst wordt als een beleidsterm gezien en doet geen recht aan de makers, volgens deze respondenten. Dat is een belangrijk verschil met verenigingen, die de term amateur wel hanteren.

6.3 Bereik

De amateursector vormt voor de gemeente een onmisbare schakel in de keten van de cultuursector, omdat 'het in belangrijke mate voorziet in de participatie van Bredanaars. Amateurkunst is veelal gelokaliseerd in

wijken en dorpen en vormt daar vaak het bindweefsel van de plaatselijke samenleving.' Goed zicht op het bereik is er momenteel niet. Er zijn geen cijfers beschikbaar van welke groepen er allemaal bereikt worden, in welke mate en door wie. Wat erover gezegd kan worden is dus vooral een indicatie op basis van de perceptie van de respondenten.

De meeste respondenten veronderstellen dat er veel verschillende groepen Bredanaars worden bereikt, maar zeker niet alle groepen. Genoemde groepen die minder met cultuur in aanraking komen zijn inwoners met een migratieachtergrond, inwoners met lagere inkomens en jongeren. Verenigingen hebben qua ledenbestand vooral moeite om mensen te vinden rond de dertig/veertig jaar. Ze geven aan dat de amateurkunst gericht is op jeugd of op 50+ en dat juist de groep ertussenin lastig te bereiken is. De indruk bestaat dat vooral de oudere doelgroep vertegenwoordigd is bij verenigingen.

Jongeren

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat jongeren relatief weinig bereikt worden, zeker door amateurkunstverenigingen. De landelijke ontwikkelingen waarbij cultuur op steeds diffusere manieren beleefd wordt dan voorheen is ook in Breda zichtbaar. Respondenten benoemen dat jongeren zich minder graag willen binden aan een vereniging. Ze beleven cultuur veel meer fluïde, waarbij ze zich niet vastpinnen op een discipline en er overlap is met andere gebieden als sport. Ze willen wel degelijk meedoen, vertelt een respondent, maar wel op een andere manier: 'Jongeren komen binnen, willen meedoen en proberen, maar geen vaste afspraken. Ze zijn op zoek naar iets laagdrempeligs, zonder meteen lid te hoeven worden. Dat strookt niet met het huidige aanbod (van amateurverenigingen).'

Spreiding over de stad

Aangegeven wordt dat er grote verschillen zijn in cultuurparticipatie tussen wijken. In zogenoemde aandachtswijken (o.a. Heuvel, Tuinzigt en Haagpoort, Hoge Vucht worden genoemd) gebeurt relatief weinig, zo is de veronderstelling. Er mist in sommige wijken aanbod. Als er dan ergens een project in een buurt of op school plaatsvindt is daar wel degelijk veel animo voor, zo vertelt een respondent.

Er zijn bovendien grote verschillen in de manier waarop kunst en cultuur beleefd wordt. Een wijkmanager geeft aan dat er in 'dorpse' wijken meer traditionele amateurkunst is, en in 'stedelijke' wijken meer nieuwe trends opkomen, meer wordt gedaan met urban cultuur en ook meer vermenging is met sport.

Vanuit amateurverenigingen wordt gezegd dat ze grotendeels niet wijkgerelateerd zijn, omdat leden vaak uit alle delen van de stad komen. Er wordt daarom niet specifiek gericht op aparte delen van de stad. Sommige verenigingen zitten tegen professioneel niveau aan, waardoor het juist ook mensen aantrekt van buiten Breda.

6.4 Ondersteuning

Subsidies

De gemeente heeft verschillende regelingen voor de ondersteuning van cultuurparticipatie in de breedte. De basissubsidie amateurkunst is toegespitst op amateurkunstverenigingen. Met betrekking tot de basissubsidie amateurkunst geven verenigingen aan daar veel baat bij te hebben. Het biedt een belangrijke basis voor hun continuïteit, omdat het zorgt voor zekerheid. Afhankelijkheid van projectsubsidies is voor verenigingen een stuk kwetsbaarder. Ook is er waardering voor de inzet van de gemeente ten tijde van de coronacrisis, toen veel verenigingen het moeilijk hadden.

Verenigingen vinden het moeilijk om gebruik te maken van de huidige projectsubsidies. Ze vrezen niet te kunnen voldoen aan de voorwaarden of weten het niet te vinden. Er is een regeling bijzondere projecten amateurkunst in het leven geroepen, bedoeld om innovatie te stimuleren, maar in de praktijk gebeurt dit te weinig, volgens de gemeente. Anderzijds vragen er ook geen nieuwe, andere organisaties aan. Wel worden er voldoende aanvragen ingediend.

Meerdere respondenten benoemen ook de kracht van de informele infrastructuur van het huidige verenigingsleven, oftewel de verbindingen die er al onderling gemaakt worden en de contacten die er liggen. Nieuwe ontwikkelingen moeten volgens hen zeker gestimuleerd worden, maar het is ook belangrijk om de rijkdom van de huidige verenigingen te koesteren.

Verschillende professionele organisaties geven aan dat de subsidievereisten op dit moment nog te weinig aansluiten bij de behoeften. Meerdere respondenten vinden het lastig om te voldoen aan voorwaarden van de regeling. Het is volgens hen te rigide, wat geen recht doet aan een dynamische sector, waar ruimte is voor innovatie. Zo zegt een organisatie dat het amateurgroepen graag wil faciliteren als locatie, maar dat het commerciële prijzen moet hanteren, vanwege de voorwaarden waaraan ze moeten voldoen. Juist op het gebied van locaties lijkt er meer mogelijk om amateurkunst en de professionele sector te verbinden. Maar, zegt een respondent: "Vercommercialisering van de ruimte zet spanning op samenwerking tussen faciliterende organisaties en amateurgezelschappen."

Naast de projectsubsidie cultuur is er vanaf 1 september 2023 een subsidieregeling specifiek gericht op *urban*-beoefenaars met creatieve en/of sportieve projecten (maximaal aan te vragen bedrag is € 2.500). Ervaringen met deze regeling zijn daardoor niet meegenomen in dit onderzoek.

Nieuwe Veste

Nieuwe Veste is in Breda de belangrijkste partij voor ondersteuning van de amateurkunst. Met betrekking tot amateurkunstverenigingen gaat het bijvoorbeeld om ondersteuning in de vorm van speelplekken/oefenruimte

of hulp bij de informatievoorziening door het verspreiden van huis-aan-huis informatie. Ook wordt een open dag georganiseerd met informatie over de verschillende vormen van amateurkunst. Nieuwe Veste is een speelplek voor verschillende groepen uit de stad. Verschillende verenigingen geven aan dat de samenwerking met Nieuwe Veste prettig verloopt en dat het een fijne locatie is.

Nieuwe Veste ziet ook dat actieve cultuurparticipatie veranderd is en zich blijft ontwikkelen. Zelf geeft de organisatie aan dat het meer wil bewegen naar een organisatie die aanwezig is in de wijken van Breda en podia in de wijken faciliteert, juist ook om groepen mensen te bereiken die nu nog onvoldoende bereikt worden. Daarin speelt het nu al een belangrijke rol, via initiatieven waarin ouderen of kinderen participeren. Een voorbeeld is het project Stadspodia, een verzamelaar van een reizend podium, waarbij in samenwerking met buurthuizen en mensen uit de wijk activiteiten georganiseerd worden rondom een thema. Daarnaast wordt in het kader van het programma Verbeter Breda momenteel gewerkt aan de terugkeer van een bibliotheek in Hoge Vucht, wat moet uitgroeien tot een eigentijdse ontmoetingsplek voor de buurt. Nieuwe Veste kan hier vanuit haar expertise aan bijdragen vanuit verschillende invalshoeken. Ook heeft Nieuwe Veste nadrukkelijk aandacht voor de intermediaire functie die het vervult. Dat gebeurt deels door cultuurcoaches die actief zijn in de wijken en programma's aanbieden voor kinderen. Anderzijds gebeurt het door organisaties uit de stad te koppelen aan bijvoorbeeld locaties of te helpen met publiciteit. Tot slot werkt Nieuwe Veste aan een digitaal platform waarop aanbod van amateurkunst breed zichtbaar wordt gemaakt.

De beweging naar de wijken is ook belangrijk zegt een aantal respondenten. Voor sommige groepen Bredanaars die nu bij projecten in hun wijk met kunst en cultuur in aanraking komen is de vervolgstap om bij Nieuwe Veste cursussen of lessen te volgen vaak nog te groot. Verschillende respondenten zeggen dat Nieuwe Veste als een te groot, afstandelijk en weinig laagdrempelig instituut wordt gezien, waar nog te weinig ruimte is voor nieuwe initiatieven. Ook kan het aanbod meer zichtbaar en toegankelijk zijn. Nieuwe Veste geeft zelf ook aan nadrukkelijk te werken aan de zichtbaarheid. Daarnaast wil het juist meer naar buiten toe en drempels verlagen.

Een aantal ontwikkelingen wordt vanuit Nieuwe Veste genoemd met betrekking tot amateurkunst:

- Deels door het vergroten van de zichtbaarheid van Nieuwe Veste stijgt het aantal leerlingen/cursisten voor cursussen in de vrije tijd.
- Verenigingen zien dat mensen alternatieven hebben gevonden tijdens corona voor creativiteit buiten de verenigingen om. Dat geeft zorgen over het aantal leden van de verenigingen.
- De projecten in de wijken spreken enorm aan. Tegelijkertijd is het vaak nog van (te) korte duur en mist er continuïteit. Dat kan verbeterd worden door het makersklimaat meer te ondersteunen in plaats van op zich staande projecten (netwerkvorming, community building).

Het laatste punt wordt erkend door verschillende organisaties die actief zijn in wijken van Breda. Het is van belang om te programmeren met, voor en door de buurt, zo wordt gezegd. Juist de kleinere organisaties

hebben nauwe contacten met bewoners en verschillende soorten doelgroepen en vragen van Nieuwe Veste vooral een faciliterende rol. Ook wordt aangegeven dat het belangrijk is om niet van bovenaf te bepalen wat kunst en cultuur is, maar dat juist in gezamenlijkheid met bewoners te doen. Daar zijn juist de organisaties die actief zijn in de wijk het beste toe geëquipeerd.

In het eigen beleidsplan stelt Nieuwe Veste dat de stad Breda behoefte heeft aan een sterker makersklimaat, wat ondersteund en gefaciliteerd wordt. 'Talenten 'komen ergens vandaan': daar speelt Nieuwe Veste in samenwerking met andere aanbieders en opleiders een belangrijke rol in. De samenwerking tussen Nieuwe Veste en verschillende organisaties die 'verderop in de keten' een grote rol spelen (zoals Mezz, Podium Bloos, Zout, Dansnest, Beaux Jazz, enz.) zal hechter moeten worden waardoor ketens gesloten kunnen worden.' Daarnaast zegt het de eigen rol als netwerkorganisatie uit te willen breiden met de rol van platformfunctie, 'waardoor alle partijen en inwoners van Breda gelijke toegang krijgen tot en deel kunnen nemen aan het culturele leven van Breda.'

Overige ondersteuning

Meerdere respondenten benoemen de behoefte aan een platform. Zo zegt een respondent: 'Een platform van kunstenaars en kunstliefhebbers, zowel fysiek als digitaal. Waarbij je elkaar bijvoorbeeld tweemaal per jaar ontmoet en samenwerkingen verkent. Maar vooral ook een website, waar alle ensembles, verenigingen en stichtingen te vinden zijn, plus contactpersonen om samenwerkingen makkelijker te maken.'

Aangegeven wordt dat coördinerende rollen missen, waarbij als voorbeelden stadsprogrammeurs of cultuurmakelaars genoemd worden. 'Zelf stijgt je niet makkelijk uit boven je eigen club, maar zo iemand kan uitzoomen en meer overzien,' zegt een respondent. Ook de amateurconsulenten van voorheen werden meerdere malen genoemd. 'De amateurconsulent was verbindend bezig, maar die is er nu niet meer.'

Verenigingen geven verder aan dat er behoefte is aan ondersteuning met betrekking tot praktische en organisatorische vragen, zoals het werven van vrijwilligers en leden, de toekomstbestendigheid van een vereniging en financiën. Het zou duidelijk moeten zijn waar je met je vraag terecht kunt als vereniging. Breed wordt aangegeven dat regelmatig contact met de gemeente van belang is. Het is belangrijk bij de inrichting van regelingen of het opstellen van beleid te begrijpen wat er speelt binnen de sector.

Door alle partijen wordt aangegeven dat er genoeg creatieve kracht is. Er zijn een heleboel partijen, zowel verenigingen als allerlei andere organisaties, actief die iets betekenisvol voor groepen Bredanaars doen. Met name in het faciliteren van hen en het samenbrengen van partijen zit de winst.

Jongeren

Enkele respondenten stellen dat jongeren en urban sports en culture weliswaar zijn opgenomen in het gemeentelijk beleid, maar daar merken ze in de praktijk nog weinig van. Als het gaat om crossovers en dergelijke is daar weinig ruimte voor, stellen ze.

Enkele organisaties zeggen veel vragen te krijgen van jongeren die iets willen organiseren/doen, maar dat er momenteel te weinig plek is, zowel fysiek als in organisatiekracht, waar zij terecht kunnen met hun ideeën. Organisaties die dit wel bieden geven aan dat het belangrijk is om uit te gaan van kwaliteit in plaats van kwantiteit. Niet per se inzetten op het bereiken van grote aantallen jongeren of andere doelgroepen, maar kijken naar op wat voor manier ze bereikt worden en wat het met hen doet. Dan kan een klein aantal soms meer impact hebben.

6.5 Samenwerking met andere domeinen

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk staan we stil bij de samenwerking met andere domeinen. Het beeld dat vanuit de gesprekken naar boven komt is dat dit weinig structureel gebeurt. Er worden wel degelijk mogelijkheden gezien, maar nog te weinig benut. De bevindingen in deze paragraaf geven een indicatie wat er wel gebeurt en waar nog mogelijkheden worden gezien.

Door meerdere organisaties en in meerdere projecten wordt vanuit cultuur samengewerkt met organisaties uit andere domeinen, zo vertellen meerdere respondenten. Er wordt onder meer samengewerkt met jongerenwerk, welzijnsorganisaties, zorginstellingen en onderwijs (zoals bij de genoemde voorbeelden in paragraaf 5.2). Enkele professionele culturele organisaties geven aan nadrukkelijk te investeren in samenwerkingen met andere partijen, zowel in het culturele veld als in andere domeinen. 'Het kost veel tijd, maar het levert ook veel op. Er bestaat een aantal samenwerkingsvormen waarin organisaties elkaar op de hoogte houden van waar ze mee bezig zijn.' Nieuwe Veste werkt op het gebied van cultuureducatie nadrukkelijk samen met het onderwijs. Cultuurcoaches zijn vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties actief op scholen. Daarnaast zijn de cultuurcoaches in wijken actief met het programma Ontdek je talent, waarbij samen wordt gewerkt met bijvoorbeeld kinderopvangorganisaties en schoolbesturen. Ook is er bijvoorbeeld een samenwerking met zorgcentra, waar Nieuwe Veste aanwezig is met cursussen.

Amateurkunstverenigingen proberen ook samenwerkingen op te zoeken, bijvoorbeeld met het onderwijs. Zo geeft een vereniging aan dat jonge mensen via hen ervaring op doen en onderhoudt de vereniging relaties met conservatoria. Verenigingen doen pogingen om andere doelgroepen te bereiken, bijvoorbeeld door kunstvormen te combineren of samenwerkingen aan te gaan met het onderwijs om scholieren te betrekken.

Tegelijkertijd wordt breed erkend dat er nog veel meer mogelijk is dan nu gebeurt. "Knelpunt is dat samenwerkingen opzetten tijd kost, er is onvoldoende capaciteit om dit duurzaam te doen," zegt een

respondent. En vanuit de vereniging: "Het gebeurt nog veel te weinig. Iedere vereniging/stichting probeert – soms verkrampd – overeind te blijven."

De mogelijkheden daartoe worden wel degelijk gezien. Zo ziet een respondent kansen om de ouderendoelgroep te verbinden met de jongerencultuur, door graffiti workshops of wandelingen aan te bieden aan verzorgingstehuizen. Ook bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur wordt onvoldoende uit cultuur gehaald, zo is het beeld. Het grootste deel gaat naar sport, omdat cultuur vaak te weinig in beeld is of het aanbod onvoldoende duidelijk is voor jongeren. Ook bij andere projecten voor jongeren wordt gesteld dat sport vaak veel beter in beeld is dan cultuur.

Ook bij de gemeente zelf wordt nog onvoldoende de verbinding met andere domeinen aangegaan, zo erkent de gemeente zelf. Door verschillende respondenten wordt het belang van een integrale werkwijze benadrukt. Zet ergens op in en betrek daar vervolgens de juiste partijen bij. Voorbeelden die genoemd worden waarop kan worden aangesloten zijn bestaande programma's als Rijke Schooldag of Verbeter Breda, maar ook door specifieke wijken te kiezen waarop de focus ligt met duidelijke doelen en waar cultuur een belangrijk onderdeel van uitmaakt.

6.6 Aansluiting huidig beleid op kenmerken Bredase amateurkunstbeoefening

In dit hoofdstuk geven we een beeld van de huidige situatie met betrekking tot cultuurparticipatie in Breda. De overkoepelende hoofdvraag gaat erover in hoeverre het huidige (subsidie)beleid voldoende is toegesneden op de kenmerken van en ontwikkelingen binnen de Bredase amateurkunst.

Zoals uit dit hoofdstuk blijkt is de cultuurparticipatiesector zeer breed, van amateurkunstverenigingen tot professionele culturele instellingen, maar bestaat deze ook uit meer informele groepen die cultuur bedrijven, waarbij onder meer grenzen tussen disciplines steeds diffuser zijn. Gaat het om subsidiebeleid dan is de basissubsidie amateurkunst van oudsher voor een groot deel gericht op amateurkunstverenigingen die hier al langere tijd gebruik van maken. Daarnaast zijn er verschillende professionele organisaties die vanuit de eenjarige of tweejarige subsidieregeling een bijdrage krijgen om onder meer de cultuurparticipatie in Breda te stimuleren.

Er is vanuit het huidige subsidiebeleid weinig ruimte voor de financiering en ondersteuning van meer informele, nieuwe initiatieven in de stad, zo geven gemeentelijke beleidsmedewerkers aan. Ook organisaties gericht op jongeren geven aan dat het moeilijk is om de behoeften van jongeren aan te laten sluiten op de wensen van het huidige subsidiebeleid. Tegelijkertijd is dit ook niet opgelost met zomaar een nieuwe regeling, want de vraag blijft hoe je daar andere groepen op aantrekt. Het bereiken van andere groepen vraagt dan ook

om aanvullende inzet. Zo bleek uit een expertmeeting van het LKCA dat het enerzijds een uitdaging is om de meer informele amateurkunstgroepen daadwerkelijk te vinden, omdat er weinig contact mee is en de doelgroep anderzijds vaak zelf niet bekend is met de beschikbare ondersteuning. Een duurzame ondersteuning, zo stelt het LKCA, bereik je door persoonlijk contact te hebben met de informele amateurkunstgroepen. 'De ondersteunende partijen die hiermee experimenteren werken daarvoor met mensen in steden, stadsdelen of wijken, zoals 'matchmakers', 'ambassadeurs', cultuurregisseurs' of 'scouts'. Zij zijn aanwezig in de wijk, zichtbaar, benaderbaar en voortdurend op zoek en alert.'¹³

Een van de uitgangspunten van het beleid van Breda is dat de basis voor cultuur op orde moet zijn. Gaat het om de amateurkunstverenigingen dan is die basis kwetsbaar, zowel landelijk als in Breda, met name door het steeds meer afschalen van de ondersteuningsinfrastructuur. Een ander uitgangspunt is dat er aandacht moet zijn voor het bereiken van nieuwe doelgroepen door de verbinding met cultuureducatie, amateurkunst, volkscultuur en urban sports & culture. Meerdere culturele organisaties geven aan dat ze verbindingen proberen te maken en Nieuwe Veste geeft aan de beweging 'naar de wijken' te maken, waarbij meer wordt ingezet op samenwerking en verbinding. Tegelijkertijd wordt breed aangegeven dat verbindende partijen gemist worden.

¹³ <https://www.lkca.nl/artikel/ondersteuning-informele-amateurkunstgroepen/>

7 Richting toekomstig cultuurparticipatiebeleid

De tweede deelvraag luidt: Wat is er bij het nieuwe beleid nodig om de cultuurparticipatiesector in Breda toekomstbestendig te houden? In dit hoofdstuk beginnen we met conclusies op basis van de voorgaande hoofdstukken, waarna we een aantal uitgangspunten formuleren voor het toekomstig cultuurparticipatiebeleid.

7.1 Conclusies

Breda kent een rijk en traditioneel verenigingsleven

Breda kent een groot aantal amateurkunstverenigingen (85). Deze dragen bij aan een waardevol en divers aanbod van kunst en cultuur en vormen een belangrijk onderdeel van de culturele keten. Ook op landelijk niveau wordt de grote waarde van amateurkunstgroepen voor de lokale samenleving benoemd. Ze dragen bij aan sociale cohesie en sociale binding, stelt onder meer het LKCA.

Verenigingen hebben het moeilijk en missen slagkracht

Amateurkunstverenigingen hebben het moeilijk. Dat speelt in Breda, maar ook op landelijk niveau. Dalende ledenaantallen en een gebrek aan ruimtes spelen overal. Doordat organisaties leunen op vrijwilligers en daar ook vaak een tekort aan hebben is er weinig ruimte of slagkracht om te innoveren. Dat is wel nodig om nieuwe leden en nieuw publiek aan te kunnen trekken. Zij hebben moeite om in te spelen op de veranderende behoeften van burgers (meer flexibiliteit, meer informeel, crossovers tussen disciplines).

Behoefte aan ondersteuning

Vernieuwing komt niet vanzelfsprekend uit de amateurkunstsector zelf, vanwege een gebrek aan slagkracht. Er is veel goede wil om samen te werken met andere partijen en nieuw publiek aan te trekken, maar een gebrek aan tijd en kennis maakt dit moeilijk. Bovendien is veel van de ondersteuning voor amateurkunstverenigingen in de loop der jaren versnipperd geraakt en vertoont het hiaten. De ondersteuning vanuit koepelorganisaties is kwetsbaarder geworden. Er is behoefte aan praktische en organisatorische ondersteuning.

Verbindende partijen worden gemist

Ook worden verbindende partijen/personen/intermediairs gemist die de verbinding weten te leggen tussen amateurkunstverenigingen, maar zeker ook met andere culturele organisaties en domeinen. Daarnaast is er behoefte aan een platform dat de amateurkunstsector (verenigingen én andere organisaties/initiatieven) weet te verbinden.

Basissubsidie wordt belangrijk gevonden voor continuïteit, projectsubsidie leidt niet automatisch tot gewenste vernieuwing

Verenigingen hechten veel waarde aan de basissubsidie die ze ontvangen. Het geeft ze perspectief en stabiliteit. Afhankelijkheid van projectsubsidies is een stuk kwetsbaarder. Tot nog toe vinden verenigingen het lastig om gebruik te maken van de huidige projectsubsidies en leidt het niet tot de door de gemeente gewenste vernieuwing. Projectregelingen lijken op zich zelf dus niet automatisch vernieuwing aan te jagen binnen de amateurkunstsector, althans niet zonder inzet op ondersteuning van verenigingen, zij het praktische en organisatorische ondersteuning of via intermediairs/consulenten die kunnen helpen met het leggen van verbindingen of vernieuwende projecten aanjagen.

Een omschakeling van jaarsubsidies naar activiteitsubsidies is alleen mogelijk met behulp van een stevige ondersteuningsstructuur.

Een dergelijke omschakeling vraagt veel van verenigingen en gezien de kwetsbare positie waarin ze verkeren is een stevige ondersteuning gewenst. Het kan namelijk het zicht op perspectief en stabiliteit in al onzekere tijden verminderen, wanneer die ondersteuning achterwege blijft. Het vraagt van de gemeente een nadrukkelijke vinger aan de pols bij de verenigingen, door frequent contact met hen te onderhouden over waar ze tegenaan lopen. Het risico bestaat namelijk dat het de huidige, waardevolle, infrastructuur aan verenigingen verzwakt.

Beoefenen van cultuur vindt op veel meer plekken plaats dan alleen in verenigingen.

Verschillende culturele organisaties zetten zich in om meer Bredanaars met kunst en cultuur in aanraking te brengen. Ze zetten zich in op talentontwikkeling of focussen zich op specifieke doelgroepen. Cultuurparticipatie wordt hier opgevat in bredere zin, dus ook het programmeren met bewoners of mensen laten deelnemen aan community art-projecten. Dat gebeurt op verschillende plekken, verspreid over de stad, veelal in combinatie met andere organisaties, waarbij ook Bredanaars bereikt worden die anders minder snel met kunst en cultuur in aanraking komen.

Weinig ruimte in huidig beleid voor meer informeel georganiseerde amateurkunstgroepen

Inwoners, groepen en initiatieven die cultuur maken op meer informele wijze, buiten verenigingen op, over disciplines heen zijn momenteel nog weinig in beeld bij de gemeente en binnen het huidige (subsidie)beleid is ook weinig ruimte voor financiering en ondersteuning van deze zogeheten informele amateurkunstgroepen.

Het verenigingsleven en de bredere cultuurparticipatie door andere culturele organisaties zijn gescheiden werelden.

Verenigingen en culturele organisaties komen elkaar weinig tegen en zoeken elkaar ook niet op, terwijl ze wel allemaal bijdragen aan het doel om meer Bredanaars van kunst en cultuur te laten genieten. Vanuit beide kanten wordt bovendien aangegeven dat ze niet goed weten hoe ze in contact kunnen komen met elkaar of

waar ze terecht kunnen voor ondersteuning. Daarnaast wordt door tijdgebrek weinig geïnvesteerd in samenwerking.

Niet helder in beeld in hoeverre Bredanaars bereikt worden, aantal wijken komt minder in aanraking met kunst en cultuur.

In hoeverre de huidige amateurkunstsector zorgt voor een divers aanbod is niet precies in beeld. Verenigingen voorzien voor een deel in de participatie van Bredanaars. Ze werken niet per se wijkgerelateerd, omdat hun leden vaak afkomstig zijn uit meerdere wijken of stadsdelen. Een deel van de verenigingen heeft een relatief oud ledenbestand. Genoemde groepen die minder met cultuur in aanraking komen zijn inwoners met een migratieachtergrond, inwoners met lagere inkomens en jongeren. Een deel van de culturele organisaties focust juist specifiek op doelgroepen die minder in aanraking komen met kunst en cultuur. Daarnaast gebeurt er in sommige aandachtswijken een stuk minder op het gebied van kunst en cultuur dan in andere wijken.

Kansen voor verbindingen met sociaal domein, zorg, jeugd, onderwijs en sport worden nog onvoldoende benut

De potentie van cultuurparticipatie in het sociale domein, de zorgsector, jeugd, onderwijs en sport wordt onvoldoende benut. Kansen voor samenwerkingen worden niet altijd gezien, evenals het nemen van initiatief daartoe. Tegelijkertijd zijn er wel degelijk kansen voor de amateurkunstsector om bij te dragen aan het behalen van maatschappelijke doelen. Ook binnen de gemeente worden kansen om domeinen met elkaar te verbinden nog onvoldoende benut.

Enkele uitgangspunten van huidig beleid worden nog onvoldoende ingevuld

De volgende uitgangspunten lijken op dit moment nog onvoldoende ingevuld:

- Er is een geheel aan accommodaties, werkplaatsen, ateliers en andere voorzieningen
- Er is een infrastructuur op het vlak van publiekswerking, educatie en participatie
- Er is aandacht voor het bereiken van nieuwe doelgroepen door de verbinding met cultuureducatie, amateurkunst, volkscultuur en urban sports & culture

Op het gebied van accommodaties/locaties wordt een tekort ervaren door zowel verenigingen als andere culturele organisaties. Qua infrastructuur is er behoefte aan meer ondersteuning (praktisch en organisatorisch en het leggen van verbindingen). Bovendien constateren respondenten dat het bereiken van nieuwe doelgroepen door de verbinding met cultuureducatie, amateurkunst, volkscultuur en urban sports & culture nog onvoldoende gebeurt.

Rol Nieuwe Veste

Nieuwe Veste is de partij voor ondersteuning van de amateurkunst en cultuurparticipatie. Het verzorgt ondersteuning aan verenigingen, biedt cursussen en lessen in de vrije tijd aan en zet zich in bredere zin in voor meer cultuurparticipatie, waarbij het nadrukkelijk meer in de wijken van Breda zichtbaar en actief wil zijn, onder meer door het creëren van ontmoetingsplekken/podia in wijken. Voor verenigingen is het nog niet altijd duidelijk waar ze terecht kunnen met organisatorische en praktische vragen. Door andere organisaties wordt

Nieuwe Veste nu nog soms als een wat afstandelijk instituut gezien, maar de beweging 'richting de wijken' wordt aangemoedigd.

Projecten in de wijken spreken aan, maar kan verbeterd worden door versterking makersklimaat

Er is veel enthousiasme over projecten die in wijken met en voor bewoners worden georganiseerd, juist ook door professionele makers. Tegelijkertijd is het vaak nog van (te) korte duur en mist er continuïteit. Individuele makers/organisaties worden momenteel ondersteund door de makersregeling, maar het makersklimaat kan verder worden verbeterd door meer in te zetten op netwerkvorming (community building) in plaats van op zich staande projecten. Juist kleinere (ook professionele) organisaties hebben nauwe contacten met bewoners en verschillende soorten doelgroepen en hebben veel innovatieve, creatieve kracht voor het ontwikkelen van projecten. Geef deze organisaties een centrale rol en het vertrouwen om projecten op te zetten, met de verbindende, faciliterende rol van de Nieuwe Veste erbij. De rol van de Nieuwe Veste is dan een intermediaire die de uitvoerende organisaties ondersteunt met bijvoorbeeld locaties, koppeling met andere organisaties, etc (bijvoorbeeld in de vorm van intermediaire functies als cultuurcoaches/amateurconsulenten).

7.2 Richting toekomstig beleid

Wat betekent dit voor het toekomstig beleid aangaande cultuurparticipatie? We formuleren puntsgewijs een aantal uitgangspunten:

- Geconstateerd wordt dat in het huidige beleid weinig ruimte is om nieuwe ontwikkelingen op het gebied van cultuurparticipatie voldoende plek te geven, terwijl daar wel behoefte aan is. Om hier ruimte aan te bieden kunnen de huidige regelingen aangepast/verruimd worden. Hierdoor kunnen andersoortige organisaties/makers gebruik maken van de middelen die zich nu vooral concentreren op amateurkunstverenigingen. Dit gaat echter wel ten koste van een deel van de middelen voor de amateurkunstverenigingen. Een andere optie is het vergroten van het budget voor cultuurparticipatie, zodat de huidige inzet op amateurkunstverenigingen behouden kan blijven, maar de gemeente wel in kan spelen op andere doelgroepen. Kortom, als met dezelfde middelen een breder veld bereikt dient te worden, vraagt dat om keuzes.
- Om te komen tot prioriteiten (specifieke wijken of doelgroepen) is het van belang dat het veld goed in beeld is, zodat duidelijk is waar witte vlekken zitten. Momenteel is niet duidelijk genoeg welke doelgroepen onvoldoende bereikt worden. Er zijn indicaties van doelgroepen en wijken, maar deze zijn onvoldoende in beeld om prioriteiten te formuleren. In de komende beleidsperiode is het daarom gewenst om dit nadrukkelijker in beeld te brengen. Input vanuit de cultuurcoaches en organisaties uit de stad kan daaraan bijdragen.
- De inzet van een regeling om nieuwe, andere groepen te bereiken is op zichzelf niet genoeg om vernieuwing aan te jagen. Veel meer behoefte is er aan intermediairs die de verbindingen kunnen leggen tussen amateurkunstverenigingen, professionele culturele organisaties, bewoners, makers en andere domeinen. Zo is het voor het bereiken van informele amateurkunstgroepen en ze duurzaam te

ondersteunen van belang om persoonlijk contact te hebben (via intermediairs). Een deel van die intermediaire functie wordt nu vervuld door o.a. cultuurcoaches en projectleiders binnen Nieuwe Veste. Nieuwe Veste maakt overduidelijk een beweging 'naar buiten toe', waarbij het nadrukkelijker in contact wil staan met bewoners en organisaties.

- Een dergelijke intermediaire functie kan op veel verschillende manieren worden ingevuld. Functionarissen worden onder meer ingezet als 'cultuurmakelaars', 'cultuuraanjagers' en 'cultuurscouts'. Deze kan zelf programmeren, vooral adviseren of inzetten op het verbinden van partijen. Hoe dit er in het Bredase veld uit moet zien is iets om de komende jaren in samenspraak met de Nieuwe Veste te definiëren, afhankelijk van de behoefte in de stad. Belangrijk is dat de intermediaire functie vervolgens ook beleidsmatig geborgd wordt.
- Amateurkunstverenigingen kunnen alleen de omslag van jaarsubsidies naar activiteitsubsidies maken met een stevige ondersteuningsstructuur. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van consultants, door het uitbreiden van de praktische en organisatorische ondersteuning vanuit Nieuwe Veste en door vanuit de gemeente nadrukkelijker in contact te staan met de verenigingen. Vanuit de verenigingen helpt het om zich meer te verenigen in overleg- of koepelorganisaties en gezamenlijk te werken aan gedeelde problematiek rond ledenwerving, het vinden van vrijwilligers, het bereiken van nieuw publiek en accommodaties. De verbinding kan ook gezocht worden via het sluiten van brede allianties op specifieke onderwerpen, zoals dat eerder gepoogd is met de Alliantie Muziekeducatie.
- Een advies uit het rapport 'Revitalisering van de amateurkunst' (BMC, 2021) was om op lokaal niveau ervoor te zorgen dat een cultuurcoach of cultuurmakelaar in contact staat met amateurkunstgroepen om in te spelen op benodigde ondersteuning in de vorm van coaching, verwijzing of bemiddeling. In Breda was er eerder sprake van een amateurkunstconsulent. Aanhoren wat er speelt, waar nodig gerichte ondersteuning in de vorm van coaching, verwijzing of bemiddeling, vormt de basis voor een goede ondersteuningsstructuur, stelt het rapport en dit is ook voor Breda van toepassing.
- Voor inhoudelijke programmering en contacten met bewoners/doelgroepen zijn de vele organisaties die Breda rijk is uitstekend geëquipeerd. Nieuwe Veste is een belangrijke partij om te faciliteren en te verbinden en ervoor te zorgen dat deze organisaties hun werk kunnen uitvoeren in de stad. De beweging naar de wijken vanuit Nieuwe Veste kan worden voortgezet. Rondom locaties wordt gebouwd aan netwerkvorming, community building. Daar vindt de verbinding plaats tussen bewoners en organisaties, maar kan ook de verbinding worden gelegd tussen het amateurveld en de professionele makers. Nieuwe Veste hoeft niet per se te zorgen voor al die locaties, maar kan ook bestaande locaties ondersteunen om uit te groeien tot wijkpodium/ontmoetingsplaats (zie Cultuuranker-methodiek in Den Haag). Zo kunnen culturele organisaties verdeeld over de stad als podium en ontmoetingsplek een belangrijke bijdrage leveren aan cultuurparticipatie.
- Rol van de gemeente is het verstrekken van heldere opdracht aan de gesubsidieerde partijen. Het moet duidelijk zijn wat het hogere doel is waar gezamenlijk aan gewerkt wordt, zoals geformuleerd in het cultuurbeleid, maar tegelijkertijd moeten subsidievoorwaarden voldoende flexibel zijn om mee te kunnen

bewegen met de fluïditeit van de sector zelf. Dat betekent nadrukkelijk in gesprek zijn met de organisaties uit de stad. Het bereik in aantallen (deelnemers/bewoners) is bij veel projecten minder relevant dan de kwaliteit en impact.

- Sluit waar mogelijk aan bij bestaande programma's en zorg dat cultuur daar goed vertegenwoordigd is, zoals Verbeter Breda.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oeveren in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.